

SKN § 8:10

Dnr SKOL15 2016/0098

Svar på motion nr 32/2016 från Kristina Embäck (S) och Ann-Christine Furustrand (S) – Kostnadsfri simskola för förskoleklasserna

Skolnämndens beslut

Skolnämnden föreslår Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslå Kommunstyrelsen föreslå Kommunfullmäktige besluta

Anse motion nr 32/2016 besvarad med hänvisning till att Skolförvaltningen får i uppdrag att utreda förslaget om kostnadsfri simskola för förskoleklasserna utifrån de lokala förutsättningarna i Österåkers kommun.

Sammanfattning

Utifrån ett projekt i Göteborgs stad har en motion lagts fram med förslag att Österåkers kommun arbetar fram en organisation i syfte att erbjuda alla barn i förskoleklass, samt de barn som är något äldre som inte kan simma, kostnadsfri undervisning.

Målet med projektet i Göteborg är att ge barnen vattenvana för att underlätta framtida simundervisning i skolan samt utjämna skillnaden i simkunnighet mellan Göteborgs olika stadsdelar.

Beslutsunderlag

- Skolförvaltningens tjänsteutlåtande daterat 2017-09-28.

Förslag till beslut

Kenneth Netterström (M) yrkar bifall till Skolförvaltningens beslutsförslag innebärande anse motion nr 32/2016 besvarad med hänvisning till att Skolförvaltningen får i uppdrag att utreda förslaget om kostnadsfri simskola för förskoleklasserna utifrån de lokala förutsättningarna i Österåkers kommun.

Propositionsordning

Ordföranden frågar om Skolnämnden beslutar enligt Kenneth Netterströms (M) yrkande och finner att så är fallet.

Expedieras

- Kommunstyrelsen
- Akten

Justerandes signaturer

Utdragsbestyrkande

Tjänsteutlåtande

Skolförvaltningen

Till Skolnämnden

Datum 2017-09-28

Dnr SKOL15 2016/0098

Svar på motion nr 32/2016 från Kristina Embäck (S) och Ann-Christine Furustrand (S) - Kostnadsfri simskola för förskoleklasserna

Sammanfattning

Utifrån ett projekt i Göteborgs stad har en motion lagts fram med förslag att Österåkers kommun arbetar fram en organisation i syfte att erbjuda alla barn i förskoleklass, samt de barn som är något äldre som inte kan simma, kostnadsfri undervisning.

Målet med projektet i Göteborg är att ge barnen vattenvana för att underlätta framtida simundervisning i skolan samt utjämna skillnaden i simkunnighet mellan Göteborgs olika stadsdelar.

Beslutsförslag

Skolnämnden föreslår Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslå Kommunstyrelsen föreslå Kommunfullmäktige besluta

Anse motion nr 32/2016 besvarad med hänvisning till att Skolförvaltningen får i uppdrag att utreda förslaget om kostnadsfri simskola för förskoleklasserna utifrån de lokala förutsättningarna i Österåkers kommun.

Bakgrund

I Göteborgs stads budget för 2016 fick idrotts- och föreningsnämnden i uppdrag att utreda möjligheten att erbjuda barn avgiftsfri kommunal simskola, i budgeten uppdaterades idrotts- och föreningsnämndens uppdrag till att erbjuda alla barn gratis simskola från och med hösten 2017. Projektet fokuserade på samtliga förskoleklasser för att öka simkunnigheten bland elever med syftet att främja likvärdigheten mellan olika socioekonomiska grupper

I och med att förskoleklass inte är en obligatorisk skolform så finns det heller inga krav enligt läroplanen på simundervisning under denna årskurs. Enligt läroplan(Lgr11) för grundskola, förskoleklass och fritidshem framgår det att i årskurs 1-3 så bör eleverna ges möjlighet till ”lekar och rörelser i vatten. Att balansera, flyta och simma i mag- och ryggläge”. I årskurs 4-6 specificeras det till ”simning i mag- och ryggläge” samt ”Badvett och säkerhet vid vatten vintertid. Hantering av nödsituationer vid vatten med hjälpredskap.”

Det framgår även att elever ska ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att ”förebygga risker vid fysisk aktivitet samt hantera nödsituationer på land och i vattnet”.

Kunskapskraven som gäller för att bli godkänd i ämnet idrott och hälsa vid utgången av årskurs 6 är att eleven dels kan simma 200 meter varav 50 meter i ryggläge, dels kan hantera nödsituationer vid vatten med hjälpredskap under olika årstider.

Tjänsteutlåtande

Förvaltningens slutsatser

Skolförvaltningen anser att då förskoleklass inte är en obligatorisk skolform och tillgången på tider i simhallen är begränsad bör en utredning göras för att lyfta de lokala möjligheterna och förutsättningarna för att uppfylla motionens syfte. I utredningen ska syfte samt ekonomiska och verksamhetsmässiga konsekvenser framgå.

Bilagor

1. Motion nr 32/2016 från Kristina Embäck (S) och Ann-Christine Furustrand (S) - Kostnadsfri simskola för förskoleklasserna
2. Göteborgs stad: Utredning om avgiftsfri simundervisning. Slutrapport 2017-03-20

Staffan Erlandsson
Skoldirektör

Göteborgs
Stad

bilaga 3

Utredning om avgiftsfri simundervisning Slutrapport

2017-03-20

Innehåll

1. Inledning	4
1.1 <i>Uppdraget</i>	4
1.1.1 Idrotts- och föreningsnämndens mål om simkunnighet	4
1.2 <i>Förutsättningar</i>	4
1.2.1 Jämlikt Göteborg	4
1.3 <i>Arbetets gång</i>	6
1.3.1 Projektorganisation	6
1.3.2 Samverkan	6
1.3.3 Omvärldsbevakning och studiebesök	7
1.4 <i>Begreppsdefinitioner</i>	7
2. Bakgrund	8
2.1 <i>Tillbakablick - simundervisning i Sverige</i>	8
2.2 <i>Simundervisning idag</i>	9
2.2.1 Simundervisning i skolan	9
2.2.2 Privat simundervisning – föreningsliv och kommersiell marknad	10
2.3 <i>Simkunnighet</i>	12
2.3.1 Simkunnigheten i Göteborg	12
2.3.2 Simkunnighet och drunkning	13
2.3.3 Simkunnighet och hälsa	14
3. Barns siminlärning	16
3.1 <i>Simskola utomhus i hav och sjöar</i>	17
4. Simundervisning i fyra stadsdelar	19
4.1 <i>Angered</i>	19
4.2 <i>Östra Göteborg</i>	19
4.3 <i>Västra Göteborg</i>	20
4.4 <i>Västra Hisingen</i>	20
5. Omvärldsbevakning	22
5.1 <i>Exemplet Storbritannien</i>	22
5.2 <i>Exemplet Stockholms Stad</i>	24
6. Kapacitet i stadens nuvarande simhallar	26
6.1 <i>Behovet enligt föreslagen modell</i>	26
6.2 <i>Alternativ 2: Endast förskoleklass och årskurs fem</i>	28
6.3 <i>Konsekvenser</i>	29
6.3.1 Undervisningsbassäng	29
6.3.2 25-metersbassäng	30

6.4	<i>Slutsats</i>	30
6.5	<i>Bad- och simhallsstrategin</i>	30
7.	Geografisk tillgänglighet till simhallar i Göteborg	32
8.	Simskola för ökad jämlikhet	34
9.	Simundervisning för elever i grundsärskolan	36
10.	Juridiska förutsättningar	38
11.	Driftsformer	40
11.1	<i>Kommunallagens och skollagens bestämmelser om entreprenad</i>	40
11.2	<i>Möjliga driftsformer</i>	40
11.2.1	<i>Kommunal drift</i>	41
11.2.2	<i>Entreprenad</i>	43
12.	Erfarenheter från pilotprojektet	48
12.1	<i>Skolpersonalens upplevelse</i>	48
12.2	<i>Egna personalens och leverantörernas upplevelse</i>	49
12.3	<i>Elevernas utveckling</i>	50
12.4	<i>Slutsatser från pilotprojektet</i>	51
13.	Utredningens förslag på långsiktig modell	53
13.1	<i>Ansvarsfördelning</i>	53
13.2	<i>Upplägg för simundervisningen</i>	53
13.2.1	<i>Simundervisning i förskoleklass</i>	53
13.2.2	<i>Simundervisning i årskurs 2</i>	53
13.2.3	<i>Extra simundervisning i årskurs 5 och 6</i>	54
13.2.4	<i>Extra simundervisning i årskurs 8 och 9</i>	54
13.2.5	<i>Simundervisning för elever i särskolan</i>	54
13.3	<i>Drift</i>	54
13.4	<i>Kompetensutveckling</i>	55
13.5	<i>Tillgänglighet till bassänger</i>	55
13.6	<i>Uppföljning</i>	55
14.	Konsekvenser av föreslagen modell	58
14.1	<i>Påverkan på föreningslivet</i>	58
14.2	<i>Påverkan på verksamheten i simhallarna</i>	59
14.3	<i>Påverkan på skolans arbete</i>	59
14.4	<i>Övriga långsiktiga konsekvenser</i>	59
	Referenser	60

1. Inledning

1.1 Uppdraget

I Göteborgs Stads budget för 2016 fick idrotts- och föreningsnämnden uppdraget att utreda möjligheten att erbjuda barn avgiftsfri kommunal simskola. Uppdraget inrymdes i området *Jämlikhet* och som inriktning anges att avgiftsfri simskola är en del i arbetet med att främja fysisk aktivitet och folkhälsa. I analysen av jämlikhetsområdet i budgeten konstateras att socioekonomiska faktorer samvarierar i hög grad med folkhälsa. Uppdragets utgångspunkt är därför att simkunnigheten idag är en del av det ojämlika samhälle där socioekonomisk status påverkar möjligheten till en god hälsa. Målet med uppdraget är att presentera en utredning innehållande förslag på modell för kommunal simskola.

I budgeten för 2017 uppdaterades idrotts- och föreningsnämndens uppdrag till att erbjuda alla barn gratis simskola från och med hösten 2017.

1.1.1 Idrotts- och föreningsnämndens mål om simkunnighet

Idrotts- och föreningsnämnden har sedan 2012 haft ökad simkunnighet som ett mål i budgeten. Det har också beskrivits att metoden för att nå målet har varit att stötta föreningar som arbetat med simkunnighet. Här har förvaltningen valt att samarbeta med Svenska Livräddningssällskapet Göteborg som fått bidrag för att bedriva simskola.

Vid tillkomsten av Angered Arena 2013 gjordes ytterligare en satsning på att öka simkunnigheten genom att förvaltningen planerade att även bedriva simskola i egen regi. Verksamheten skulle fungera som ett komplement till den befintliga föreningsdrivna simskoleverksamheten. Idag erbjuder Angered Arena skolor att boka simlärare för simtest eller simundervisning.

Kommunfullmäktiges beslut om att utreda möjligheterna att erbjuda gratis kommunal simskola innebär att idrotts- och föreningsnämndens arbete med att nå målet om ökad simkunnighet kompletterats med ytterligare en metod.

1.2 Förutsättningar

1.2.1 Jämlikt Göteborg

Göteborg är på många sätt en ojämlik och segregerad stad. I primärområdet Norra Biskopsgården har inte ens en av sju personer eftergymnasial utbildning medan i primärområdet Långedrag har mer än varannan invånare eftergymnasial utbildning. Medelinkomsten per år i Skår i Örgryte-Härlanda är 427 000 kronor, vilket är tre gånger så mycket som i Östra Bergsjön där inkomsten i snitt är 138 000 kronor per år (Göteborgsbladet, 2016).

Boendesegregationen är tydlig i Göteborg men skillnaderna i göteborgarnas livsvillkor handlar inte enbart om geografisk uppdelning. Över hela staden finns tydliga skillnader i hälsa kopplade till utbildning, framförallt till föräldrars utbildningsnivå. Den sammanlagda bilden av Göteborg är att ju lägre socioekonomisk status, desto sämre förutsättningar för en god hälsa (Social resursförvaltning, 2014).

Även vad gäller simkunnighet finns tydliga skillnader över staden. Den högsta simkunnigheten bland elever i årskurs sex har Örgryte-Härlanda där 98 procent uppges kunna simma medan simkunnigheten i Angered endast är 78 procent.

Betygen i skolämnet Idrott och hälsa ger också en indikation på hur simkunnigheten ser ut, eftersom en vanlig anledning till underkänt betyg är att kravet på simkunnighet inte uppnås. De 16 kommunala skolor med lägst andel elever som når kunskapskraven i Idrott och hälsa i årskurs sex återfinns alla i socialt utsatta områden. Bland dessa skolor ligger andelen godkända elever på mellan 50 och 80 procent.

Simkunnigheten följer ett socioekonomiskt mönster där socioekonomiskt svaga grupper tenderar att ha lägre simkunnighet än andra. Detta innebär att insatser för att öka simkunnigheten också måste utgå från kunskap om hur jämlikhetssatsningar bör utformas.

Göteborg Stad har sedan ett antal år tillbaka drivit en satsning på ett mer jämlikt och hållbart Göteborg. Det innebär att skillnaderna i livsvillkor mellan människor ska minska. Att öka simkunnigheten ska ses som en del av den satsningen. Genom att öka simkunnigheten kommer risken för drunkningsolyckor minska, fler barn kan bli mer fysiskt aktiva och delta i fler sociala sammanhang i närheten av vatten. Fler elever kommer också ha möjlighet att få godkänt betyg i ämnet Idrott och hälsa. Allt detta är exempel på viktigare faktorer för en mer jämlik och hållbar stad.

I rapporten "Skillnader i livsvillkor och hälsa i Göteborg" från 2014 drogs ett antal slutsatser för hur staden bör arbeta med att skapa ett mer jämlikt och hållbart Göteborg. Två av dessa slutsatser kan ses som extra viktiga lärdomar kopplat till simkunnighet som en jämlikhetssatsning:

[...] åtgärder ska i första hand vara breda och universella och riktas till alla

[...] det mest effektiva är att prioritera tidiga insatser tidigt i barns liv

(Social resursförvaltning, 2014, s 175).

Breda och generella insatser gör att samhället håller ihop och inte slits isär genom att människor får lika behandling som ger lika förutsättningar. Det ökar möjligheten att förebygga att barriärer skapas mellan olika grupper av människor. De breda insatserna bör dock kompletteras med ökade och anpassade doser där behovet är som störst.

Att prioritera tidiga insatser har visat sig vara en effektiv väg fram för ett jämlikt och hållbart samhälle. Grunden för människors fortsatta liv läggs redan tidigt i barndomen och erfarenheter från tidigare år påverkar val och möjligheter längre fram i livet. Barn som inte får med sig grundläggande vattenvana, eller lär sig simma tidigt i livet riskerar att få problem att lära sig simma även senare i livet. Tack vare de positiva hälsoeffekterna av simundervisning och fysisk aktivitet i vatten kan tidiga insatser för ökad simkunnighet bidra till att minska ojämlikheten när det gäller den tidiga utvecklingen av fysisk och emotionell hälsa samt den kognitiva, språkliga och sociala förmågan. Detta är också ett prioriterat område i stadens jämlikhetsarbete.

1.3 Arbetets gång

1.3.1 Projektorganisation

Utredningen har genomförts av en arbetsgrupp på idrotts- och föreningsförvaltningen med en tillhörande styrgrupp bestående av förvaltningsdirektör och avdelningschef för avdelning Anläggning, Samordning, Verksamhetsstöd, samt under utredningens första del även av avdelningschef för Planering & utredning. Sammanlagt har tio styrgruppsmöten genomförts.

Arbetsgruppen inklusive projektledare har bestått av tre medarbetare från avdelning Samordning samt en medarbetare från Planering & utredning. Till arbetsgruppen har även en kommunikatör varit kopplad.

Även andra funktioner inom och utanför förvaltningen har bidragit till olika delar av utredningen. Granskningen av de juridiska förutsättningarna har gjorts tillsammans med juridiska enheten på stadsledningskontoret. En konsult har anlåtats för att bidra med kompetens kring simkunnighets- och simundervisningsfrågor.

Till utredningen har en referensgrupp med olika roller inom skolorganisationerna varit kopplad. I referensgruppen ingick följande roller: Rektor Vättleskolan, Angered; Rektor Gamlestadsskolan, Östra Göteborg; Planeringsledare Utbildning, stadsledningskontoret; Verksamhetsutvecklare Skola, Västra Hisingen; Planeringsledare Fristående skolor, Centrum; Simlärare/samordnare, Gamlestadsskolan, Östra Göteborg. Referensgruppen har haft sammanlagt fem möten.

1.3.2 Samverkan

Under utredningsarbetet har samverkan skett med en rad olika aktörer. Sammanlagt har ett tjugotal möten (utöver möten med referensgruppen) genomförts med aktörer utanför den egna organisationen som har koppling till arbete med simundervisning i Göteborg. Främst har samverkan och dialog skett med föreningslivet, olika delar inom skolorganisationerna samt olika simhallsoperatörer. Ett antal möten har också genomförts med aktörer som driver projekt inom vattenvana och simundervisning.

Aktör	Datum
Simlärare, Lundby SDF	2 juni 2016
Dialogmöte friskolor	21 juni 2016
Östra Göteborg/Gamlestadsskolan	16 september 2016
Simlärare, AFH/Västra Göteborg	13 oktober 2016
Simlärare/samordnare SDF Östra Göteborg, Lundby, AFH/Västra Göteborg	2 december 2016
Områdeschefer utbildning	16 december 2017
Rektorer grundskola	30 januari 2017

Tabell 1. Genomförda möten med aktörer inom skolan.

Aktör	Datum
Simskoleaktörer	22 mars 2016
Majblomman	5 april 2016
"Gilla Vatten"	23 november 2016
"Vattenvana" (GKSS)	10 januari 2017

Tabell 2. Genomförda möten med simskoleaktörer.

1.3.3 Omvärldsbevakning och studiebesök

Som start för utredningen arrangerades en heldagsworkshop där styrgrupp, arbetsgrupp och referensgrupp deltog. Workshopen, som hölls av en konsult, syftade till kompetensökning och inspiration. Arbetsgruppen har sedan deltagit i en nordisk konferens om simundervisning, genomfört ett studiebesök i Malmö och ett i Stockholm/Uppsala. Fokus för studiebesöken har varit att ta del av jämförbara kommuners arbete med att implementera omfattande strategier för ökad simkunnighet.

1.4 Begreppsdefinitioner

I utredningen definieras begrepp enligt nedan.

Simundervisning

All undervisningsverksamhet, oavsett organisatör, med syftet att lära sig simma. Kan vara under skoltid eller på fritiden.

Skolsim

Simundervisning under skoltid som skolan organiserar och ansvarar för. Kan ske i samarbete med andra aktörer.

Simskola

Verksamhet där simundervisning bedrivs. Kan organiseras av privata eller offentliga aktörer.

Simkunnighet

Simkunnig anses den som kan simma 200 meter varav 50 meter ryggsim.

Vattenvana

Ha förmåga att röra sig obehindrat i och under vattnet, känna vattnets egenskaper och behärska sin kropp i vattnet.

2. Bakgrund

2.1 Tillbakablick - simundervisning i Sverige

Sverige har världens äldsta, nu aktiva, simförening, Uppsala simsällskap, kopplad till Uppsala universitet, lärde redan 1796 studenter simma för att undvika drunksolyckor. Simundervisning var sedan tidigt 1800-tal en av de första idrottsverksamheterna i föreningsform i Sverige (Yttergren, 2003). I slutet av 1800-talet och början av 1900-talet började simundervisningen ta fart på allvar i Sverige. 1898 bildas Svenska Livräddningssällskapet. Dock var undervisningen enbart för vuxna och skedde i separata grupper för män och kvinnor (Kreapelian-Strid, 2004).

Simkunnighetsfrågan väcks i början av 1900-talet med ett antal kampanjer som talade om vikten av simkunnighet bland befolkningen samt fler röster om att införa obligatorisk simundervisning i skolan. På 40-talet försökte riksdagen införa obligatorisk simundervisning under kommunernas ansvar, dock utan större framgång. Det är först på 50-talet som de kommunala simskolorna tar fart på allvar, för att på 60-talet ytterligare utvecklas i takt med att antalet kommunala bad ökar snabbt. Under 70- och 80-talen påbörjas simundervisning i allt lägre åldrar och olika typer av vattenvana och vattenleksformer blir allt vanligare för att förbereda mindre barn för simundervisningen. Under den här tiden tar också simföreningar över en del av kommunernas simundervisning. Under 90-talet börjar vissa aktörer för första gången lära ut crawl istället för bröstsim som första simsätt.

Första gången simkunnighet finns med i den nationella läroplanen är 1994, dock utan tydliga kunskapskrav. I oktober 2001 tillsatte regeringen en barnsäkerhetsdelegation med uppgift att arbeta med frågor som rör barns och ungdomars miljöer med fokus på säkerhet, skadeförebyggande arbete och rätt till lek och rekreation. Delegationen lämnade sitt betänkande i december 2003. Bland annat föreslås att skrivelsen "kunna simma" i grundskolans läroplan förtydligas för ämnet Idrott och hälsa med definitionen "Simkunnig är den som kan falla i på djupt vatten, få huvudet under och efter att åter ha tagit sig upp till ytan kan simma 200 m i en följd, varav 50 m ryggsim" (Barnsäkerhetsdelegationen, 2003).

Fyra år senare, 2007, tog regeringen beslut om en ny lydelse i läroplanen som innebar tydligare kunskapskrav vad gäller simkunnighet:

"[...] alla elever senast i slutet av det femte skolåret skall ha god vattenvana, vara trygg i vatten, kunna simma 200 meter, varav 50 meter på rygg och hantera nödsituationer vid vatten, ha grundläggande kunskaper om bad-, båt- och isvett. Att alla elever senast i slutet av det nionde skolåret skall kunna hantera nödsituationer i och vid vatten, ha kunskaper i livräddande första hjälp" (Skolverket, 2006).

I juli 2011 trädde ytterligare en ny läroplan (Lgr11) i kraft där man istället för årskurs fem, lade kunskapskravet gällande simkunnighet i årskurs sex. Därmed sänktes ambitionsnivån gällande simkunnigheten. Skrivelsen i Lgr 11, nu gällande läroplan, lyder:

"Eleven kan även simma 200 meter varav 50 meter i ryggläge. Dessutom kan eleven hantera nödsituationer vid vatten med hjälpredskap under olika årstider" (Skolverket, 2011).

Under 2000-talet har också allt fler aktörer börjat erbjuda simundervisning och man kan säga att det numera finns en kommersiell marknad vad gäller privat simskola. Både företag och föreningar erbjuder idag simskola och simkurser till barn och vuxna på kommersiellt vis.

2.2 Simundervisning idag

2.2.1 Simundervisning i skolan

Att skolan ska bedriva simundervisning är reglerat i lag, i form av grundskolans läroplan som är en förordning från regeringen. I kursplanen för ämnet Idrott och hälsa, som är en del av läroplanen, anges att eleverna ska ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att "[...]hantera nödsituationer på land och i vatten" (Lgr 11, s 40).

I kursplanens avsnitt *Centralt innehåll*, där det beskrivs vad undervisningen ska behandla, anges att undervisningen i årskurs ett till tre ska innehålla "Lekar och rörelser i vatten. Att balansera, flyta och simma i mag- och ryggläge" (Lgr 11, s 41). Skolverket anger särskilt här att det är eleven själv som väljer simsätt och att valet inte har någon betydelse för betyget (www.skolverket.se. Hämtat 160704). I årskurs fyra till sex ska undervisningen inrymma simning i mag- och ryggläge samt "Badvett och säkerhet vid vatten vintertid. Hantering av nödsituationer vid vatten med hjälpredskap" (Lgr 11, s 41-42). Skolverket anger att badvett innefattar exempelvis beteende vid stranden eller i badhuset. Att lära sig att använda hjälpredskap innebär till exempel att kunna använda en livboj eller livlina (www.skolverket.se. Hämtat 160704).

I högstadiet (årskurs sju till nio) ska undervisning ges i olika simsätt i mag- och ryggläge samt "Badvett och säkerhet vid vatten vintertid. Hantering av nödsituationer i och vid vatten med alternativa hjälpredskap, enligt principen för förlängda armen" (Lgr 11, s 42-43).

Det centrala innehållet i läroplanen ska bidra till att eleverna kan uppnå målen med undervisningen. På vägen till målen finns kunskapskrav angivna i årskurs sex och åtta. Kunskapskraven i årskurs sex i Idrott och hälsa inrymmer ett krav på simkunnighet som innebär att eleverna måste kunna simma 200 meter varav 50 meter i ryggläge. Dessutom ställs krav på att eleven ska kunna "hantera nödsituationer vid vatten med alternativa hjälpredskap under olika delar av året" (Lgr 11, s 45). Samma krav återkommer sedan i årskurs nio.

Det övergripande målet med skolans simundervisning är alltså eleverna ska kunna hantera nödsituationer vid eller i vatten. För att nå det målet ställs krav på att eleven kan simma 200 meter varav 50 meter i ryggläge samt att eleven lärt sig hantera hjälpredskap.

Hur skolan väljer att organisera simundervisningen rent praktiskt skiljer sig åt mellan olika skolor (se avsnitt 4). Många skolor väljer att samarbeta med personal på simhallar eller med lokala simföreningar som i olika hög grad då håller i undervisningen. Detta beror ofta på att lärarna själva känner sig osäkra på simundervisning eller har svårt att genomföra undervisning med en hel klass. Skolverket betonar att det alltid är ansvarig lärare som ansvarar för undervisningen, även simundervisningen, och att det är lärarens ansvar att undervisningen genomförs på så vis att eleverna uppfyller kunskapskraven.

Den allmänna uppfattningen får sägas vara att den simundervisning som skolan erbjuder sällan på egen hand räcker för att eleverna ska uppnå kunskapskraven. Enligt skolförordningen (2011:185) 5 kap, 2 § "ska eleverna genom strukturerad undervisning ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna når de kunskapskrav som minst ska uppnås". Skolverket (2014) framhäver att denna paragraf även gäller för simundervisningen. Samtidigt anger 45 procent av lärarna som har elever som inte når kunskapskraven i årskurs sex att det beror på att eleverna inte får möjlighet till den undervisning de behöver. Sex av tio lärare anger att eleverna inte erbjuds tillräckligt med undervisningstillfällen (ibid).

I vilken årskurs simundervisningen inleds har betydelse för möjligheten att nå kunskapskraven. Skolenheter som börjar tidigare med simundervisning har fler elever som når kunskapskraven. Tre av fyra lärare uppger att eleverna vanligtvis börjar få simundervisning före årskurs tre. Knappt en av tio lärare anger att undervisningen startar i årskurs fyra eller senare (ibid).

Kraepelin-Strid (2006) som har studerat idrottslärares syn på simundervisningen menar att lärarna inte lever upp till sina ambitioner i ämnet. Många lärare uttrycker att simundervisningen är en viktig del av utbildningen men när det kommer till konkret planering är det många som inte prioriterar den i tillräcklig utsträckning. Detta leder till att mängden simundervisning blir för liten och att ansvaret i stället hamnar på föräldrarna.

2.2.2 Privat simundervisning – föreningsliv och kommersiell marknad

Historiskt har simundervisning i Sverige varit en fråga för den offentliga sektorn och senare även den ideella sektorn i form av föreningslivet. Idag har delar av simundervisningen kommersialiserats då företag och föreningar över hela landet numera erbjuder simundervisning för såväl barn som vuxna.

De flesta företag inom branschen är inriktade på babysim men allt fler erbjuder också simskola för äldre barn. I Göteborg finns i dagsläget tre till fyra privata företag som bedriver babysim och/eller simskola samt ytterligare ett antal i området runt Göteborg. Det är svårt att säga exakt hur många företag i Sverige som bedriver simskola men en sökning på ett företagsregister på internet anger att det finns 25 företag där merparten är verksamma i de större städerna. Antal företag som erbjuder babysim är sannolikt många fler.

Priserna för privat simskola som drivs av företag ligger på mellan 2 000 och 3 000 kronor för nio till femton tillfällen. En privatlektion (eleven är själv med simläraren) kostar cirka 500 kronor och tio privatlektioner erbjuds för 4 500 kronor. Ett företag som är baserat utanför Göteborg erbjuder terminskurser om 15 tillfällen till en kostnad av 1 875 kronor och en stor aktör i Mellansverige tar cirka 2 500 kronor för kurser med tio lektioner. Med tanke på att det ofta krävs flera terminer för ett barn att lära sig simma är det en mycket kostsam affär att låta sitt barn gå i dessa simskolor. Slutsatsen som kan dras är dock att det finns en tydlig efterfrågan på den här typen av tjänster. Troligt är att det inte är bristande efterfrågan som begränsar verksamheten utan snarare bristen på bassängtider. I relation till den simskoleverksamhet som bedrivs av ideella föreningar är den företagsdrivna verksamheten liten.

Även den verksamhet som föreningar bedriver är mer eller mindre kommersiell. Många simföreningar erbjuder kurser på terminsbasis som inte organiseras som traditionell

föreningsverksamhet där medlemmar gör ideella insatser för att hålla nere kostnaderna. Tvärtom vänder sig ofta simkurserna till allmänheten som betalar en avgift (ej medlemsavgift) för varje kurs och som då täcker bland annat avlönade simlärare och bassänghyra.

I Göteborg finns åtta till nio föreningar som bedriver simskola. Dessa föreningar kan delas upp i två kategorier. Den ena kategorin består av simföreningar (i dagsläget två till tre föreningar) som är anslutna till Riksidrottsförbundet och har simidrott, inte simundervisning som sitt huvudsakliga ändamål. För dessa föreningar står intäkterna från simskoleverksamheten för en mycket liten del (runt fem till tio procent) av de totala intäkterna. Deras största intäkter kommer istället från tränings- och tävlingsavgifter för de aktiva.

Den andra kategorin har simundervisning/simskola som sin huvudsakliga verksamhet. Här finns tre-fyra föreningar, däribland SLS Göteborg som är den största. I dessa föreningar utgör intäkterna från simskoleverksamheten nästan hela föreningens omsättning och den traditionella föreningsverksamheten utgör endast en mycket liten del. En jämförelse som kan göras är att det aktivitetsbidrag som två av föreningarna söker hos idrotts- och föreningsförvaltningen för sina föreningsaktiviteter motsvarar cirka en procent av föreningarnas intäkter från simskoleverksamheten.

Föreningsdriven simskola för privatpersoner erbjuds i varierande omfattning på i stort sett alla badanläggningar i Göteborg. SLS Göteborg är den absolut största aktören på området och har årligen över 13 000 deltagare i sina kurser och omsätter cirka 20 miljoner kronor i simskoleverksamheten. Övriga föreningar har tillsammans runt 1 400-1 700 deltagare per år och simskoleverksamheten omsätter mellan 2 och 2,5 miljoner kronor årligen. En uppskattning är att mellan 8 000 och 9 000 barn i Göteborg deltar i privat simskola årligen. Det finns cirka 47 000 barn mellan fem och tolv år i Göteborg vilket innebär att runt 15-20 procent skulle delta i privat simskola enligt en sådan uträkning.

Sammanfattningsvis kan sägas att simundervisningen på senare år har kommersialiserats och fler aktörer bedriver nu simskola utan offentliga subventioner. Aktörerna uppger att köerna till simskolan är långa och att efterfrågan är långt större än tillgången. Att skolan inte klarar av att göra eleverna simkunniga är tydligt men det är nödvändigtvis inte ett nytt faktum. En möjlig förklaring till den ökade efterfrågan kan vara att föräldrar upplever sig ha mindre tid för att lära sina barn simma och istället hellre betalar för att låta någon annan göra det. Ökade krav i samhället har också lett till en ökad professionalisering vilket kan påverka att föräldrar helt enkelt inte ser sig som kompetenta nog att lära sina barn att simma.

De föreningar som bedriver simskola kan alltså delas upp i två kategorier. En kategori med föreningar där simskoleverksamheten är en mycket liten del och en där simskoleverksamheten är en mycket stor del av verksamheten. Den första kategorin föreningar, som har ideell föreningsverksamhet, är inte beroende av intäkterna från simskoleverksamheten. Den andra kategorin är däremot mycket beroende av intäkterna från den kommersiella simskoleverksamheten. Bedömningen är att kommunens satsning på avgiftsfri simundervisning inte försämrar förutsättningarna för ideell simverksamhet.

2.3 Simkunnighet

Skolverket har även i uppdrag att följa upp kunskapskraven nationellt inom skolans ämnen. Simkunnighet har följts upp vid två tillfällen, år 2010 för årskurs fem och 2014 för årskurs sex. Syftet med uppföljningarna är att bedöma hur verksamheterna arbetar med och lever upp till kunskapskraven i kursplanen och ge en nationell bild av simkunnigheten uppdelat på kön (Skolverket, 2014).

Uppföljningen som gjordes 2014 visar att av de elever som avslutade årskurs sex våren 2014 beräknades drygt 95 procent nå kunskapskravet att kunna simma 200 meter varav 50 meter i ryggläge. De fem procent som inte klarade kunskapskravet motsvarar 4 500 elever. Det är en högre andel simkunniga jämfört med uppföljningen av simkunnighet enligt de dåvarande målen i årskurs fem som genomfördes 2010. Då var det 7 800 elever som inte uppnådde målen vilket motsvarade 8,3 procent av eleverna. Det går dock inte att göra en direkt jämförelse då undersökningarna är gjorda i två olika årskurser.

Svenska Livräddningssällskapet genomförde tillsammans med företaget Novus en undersökning 2014 då svenskar tillfrågades om de trodde sig klara att falla i vattnet, få huvudet under ytan, och efter att åter tagit dig till ytan simma 200 meter på djupt vatten, varav 50 meter ryggsim. Knappt 5 000 personer mellan 18 och 79 år över hela Sverige tillfrågades. Resultatet varierade mellan olika delar av landet, från 65 procent till 83 procent som ansågs sig klara ovanstående.

(<http://svenskalivraddningssallskapet.se/statistik-och-sakerhet/simkunnighet/2014>, hämtat 161010).

Uppföljningen 2014 visar också att av de lärare i Idrott och hälsa som har elever som inte når kunskapskravet, anser 45 procent att eleverna vid deras skolenhet endast delvis eller inte alls får möjlighet till den simundervisning de behöver för att kunna nå kunskapskravet. Den främsta orsaken till det är att eleverna av olika skäl erbjuds för få simundervisningstillfällen. Andra orsaker anges vara kulturella, religiösa eller organisatoriska, att det är svårt att få tider i simhallen, att simundervisningen tar för mycket tid från andra ämnen eller att simhallen ligger för långt bort. Ekonomiska hinder anges också som en orsak. Samma uppföljning visar att årskursen då eleverna börjar få simundervisning har betydelse för deras möjlighet att uppnå kunskapskraven för simkunnighet i årskurs sex. Bland de skolenheter som har elever som har börjat få simundervisningen i tidig ålder är det vanligare att samtliga elever når kunskapskraven. I fler än hälften av de skolenheter där samtliga elever nådde kunskapskraven i årskurs sex hade eleverna börjat få simundervisning i förskoleklass eller i årskurs ett (Skolverket, 2014).

2.3.1 Simkunnigheten i Göteborg

De undersökningar som belyst göteborgarnas simkunnighet har i huvudsak vänds sig till skolelever. Under våren 2015 skickade idrotts- och föreningsförvaltningen ut en enkät till sektorscheferna för utbildning i de tio stadsdelsförvaltningarna. De ombads ange hur många pojkar och flickor som fanns i årskurs sex och nio samt hur många av dem som var simkunniga. Frågorna avsåg hur det såg ut vårterminen 2014.

Stadsdel	Andel simkunniga i årskurs 6	Andel simkunniga i årskurs 9
Örgryte-Härlanda	98 %	100 %

Stadsdel	Andel simkunniga i årskurs 6	Andel simkunniga i årskurs 9
Majorna-Linné	96 %	95 %
Västra Göteborg	96 %	ingen uppgift
Norra Hisingen	95 %	96 %
Askim-Frölunda-Högsbo	93 %	95 %
Centrum	92 %	94 %
Lundby	92 %	86 %
Östra Göteborg	84 %	74 %
Västra Hisingen	83 %	80 %
Angered	78 %	77 %
Totalt	91 %	89 %

Tabell 3. Andel elever i årskurs sex respektive årskurs nio som enligt stadsdelen är simkunniga.

För Majorna-Linné anges resultaten från vårterminen 2013, i övriga fall är det vårterminen 2014 som avses. För Västra Göteborg saknas uppgifter avseende årskurs 9. Källa: Stadsdelsförvaltningarna.

Simkunnigheten varierar mellan stadsdelarna, men även inom stadsdelen kan stora skillnader förekomma, exempelvis inom Västra Hisingen. Medan simkunnigheten är nästan 100 procent i Torslanda, är den betydligt lägre i Biskopsgården. Man kan också se att i flertalet stadsdelar är simkunnigheten högre i årskurs sex än i årskurs nio.

Könsskillnaderna i simkunnighet är i allmänhet små, förutom i de tre stadsdelar som har lägst simkunnighet. I årskurs sex i Östra Göteborg är 78 procent av pojkarna simkunniga, att jämföra med 91 procent bland flickorna. I årskurs nio är det istället pojkarna som är mer simkunniga än flickorna – 80 procent jämfört med 69 procent. För Västra Hisingens del är simkunnigheten högre bland pojkar än bland flickor såväl i årskurs sex som i årskurs nio. I Angereds fall finns det inga skillnader i årskurs sex, men bland eleverna i årskurs nio är simkunnigheten sju procentenheter högre hos pojkar.

Den så kallade "Fritidsvanundersökningen" som genomfördes av Göteborgs Stad våren 2014, innehöll en fråga om huruvida eleverna trodde sig klara av att simma minst 200 meter. Till skillnad från den undersökning idrotts- och föreningsförvaltningen genomförde bygger svaren i den här undersökningen på elevernas egna uppfattning, och inte på lärarnas bedömningar. Även i fritidsvanundersökningen går dock att utläsa att Angered och Östra Göteborg har lägst simkunnighet med 65 procent respektive 63 procent när alla årskurser räknas in.

2.3.2 Simkunnighet och drunkning

Samband mellan drunkningsolyckor och simkunnighet tas ofta upp i diskussioner gällande simkunnighet. Det finns få studier som har undersökt förhållandet mellan simkunnighet och risken för att drunkna. Enligt en sammanställning från Svenska Livräddningssällskapet (SLS) sker de flesta drunkningsolyckor genom båtolyckor under sommarmånaderna och har en överrepresentation av män över 50 år.

De senaste tio åren har drunkningsolyckorna bland barn legat på ett snitt om cirka åtta drunknade barn per år. Under 2016 omkom 10 barn till följd av drunkning. Av dessa var två flickor och åtta pojkar. Hälften av de omkomna flickorna respektive pojkarna bodde på boenden för asylsökande eller ensamkommande.

Antalet drunkningsolyckor står inte i direkt relation till andelen simkunniga i befolkningen. Sverige har fler drunkningsolyckor per capita än Storbritannien trots en avsevärt högre simkunnighet. En möjlig förklaring kan vara att man är mer försiktigt vid vattnet om man är medveten om sina begränsade simkunskaper. En slutsats av detta är att satsningar på ökad simkunnighet bara är en del av lösningen för att undvika drunkningsolyckor. Information om exempelvis båtvetet, alkoholens påverkan på simfärdigheter och att simkunskaper behöver underhållas är minst lika viktiga delar.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) publicerade 2010 en översikt om varför barn drunknar. Syftet med studien var att se om det fanns ett skademönster som skulle kunna leda till fler förebyggande åtgärder. Vid merparten av drunkningarna som skett mellan 1998-2007 och som gäller barn 0-17 år, har olyckorna berott på att övervakningen av barn brustit. Utifrån kartläggningen av incidenterna ger MSB ett antal förslag på en rad förebyggande åtgärder, exempelvis:

- Barn är vanligtvis inte mogna att lära sig simma före fyra års ålder. Äldre barn skall lära sig simma, men särskilt yngre skolbarns förmåga att simma ska inte överskattas.
- Ha särskild uppsikt på att utomeuropeiska barn och ungdomar har lärt sig att simma och att även deras föräldrar får lära sig säkerhet vid vatten inklusive räddning och upplivningsåtgärder.

År	Totalt hela året
2007	5
2008	5
2009	8
2010	12
2011	9
2012	7
2013	7
2014	5
2015	10
2016	10

Tabell 4. Antal drunkningsolyckor per år. Källa: Svenska Livräddningssällskapet (<http://svenskalivreddningssallskapet.se/statistik-och-sakerhet/drunkningsstatistik>).

2.3.3 Simkunnighet och hälsa

Sverige är ett land med starka vattentraditioner med många sjöar och havssträckor som skapar förutsättningar för att delta i vattenaktiviteter både i skolan och på fritiden (Kraepelien-Strid, 2007). Genom vattenlek, som enligt läroplanen ska genomföras i årskurs ett till tre, (Skolverket)

vävs olika övningar in som tränar motoriska färdigheter. Genom övningar för balans, att hoppa, glida, flyta, rotera, bromsa, och förflytta sig på olika sätt tränas även vattenvanan som är en viktig grund för simkunnighet (Kraepelien-Strid, 2007). Barns motoriska färdigheter har också betydelse både för självuppfattningen och för att kunna delta i lek. Det innebär att den motoriska utvecklingen kan ha betydelse för barn och ungdomars psykologiska utveckling, hur deras sociala förmåga utvecklas samt på sikt hur de kan känna sig delaktiga i samhället (RF, 2009). Att lära sig nya saker som att simma stärker barns självförtroende och vilja att söka nya utmaningar. Delar som i sin tur är betydelsefulla för hälsans utveckling (Andersson-Stenqvist, 2006).

Simkunnighet ger också förutsättningar för att utöva fysisk aktivitet i form av lek, motion eller tävlingsform. Fysisk aktivitet kan förutom ökad muskelstyrka, bättre kondition och ökat välbefinnande ge positiva effekter på elevers studieresultat. Bland annat stärks barns kognitiva förmågor som minne, uppmärksamhet, inlärningsförmåga samt den allmänna förmågan att behandla och lösa problem (RF, 2009).

Simning och rörelse i vatten som fritidsaktivitet och motionsform kan användas i ett livslångt perspektiv för en bred målgrupp med flera fördelar. Att skelettet inte belastas ger en låg skaderisk och att stora muskelgrupper används ger bra konditionsträning (Holmberg, 1998).

Sedan 2007 är simkunnighet ett krav i läroplanen för att få betyg i ämnet Idrott och hälsa. Detta kan för vissa elever försvåra möjligheten att söka sig vidare efter grundskolan till den utbildning de önskar. Slutförd gymnasieutbildning har betydelse för ungas etablering på arbetsmarknaden. Ur ett utbildningsperspektiv har lågutbildade individer generellt sett sämre hälsa och sämre förutsättningar för god hälsa (Folkhälsomyndigheten, 2015).

3. Barns siminläring

Det finns inte mycket vetenskapligt belagd kunskap om på vilket sätt simundervisning för barn bedrivs mest effektivt (Junggren, 2016). Därför utgår mycket av kunskapen om simundervisning för barn utifrån mer generell kunskap om barns utveckling samt erfarenheter från arbete med simundervisning.

Barns utveckling kan delas in i fem olika generella funktioner:

- Motoriken (rörelseutvecklingen)
- Social och emotionell utveckling
- Perceptuell och kognitiv utveckling
- Språklig utveckling
- Lek och sysselsättning (övrig utveckling)

Dessa funktioner är inte frikopplade från varandra utan tvärtom starkt beroende av varandra. I ett moment används flera olika funktioner som samspelar. Om en funktion utvecklas på ett bra sätt lägger det också grunden för att andra funktioner kan utvecklas. Till exempel kan god motorisk utveckling leda till en bättre självbild vilket i sin tur leder till social utveckling (Alin-Åkerman, 2003).

Alla barn utvecklas i olika takt vilket gör att det inte går att utgå ifrån att alla barn i samma ålder befinner sig i samma utvecklingsfas vid ett givet tillfälle. Undervisningen ska anpassas så att alla barn får rätt förutsättningar utifrån sin egen nivå. Idag ser vi barn som självständiga och kompetenta individer som själva är med och formar sitt liv och sin omgivning. Barn ska göras delaktiga i beslut som berör dem och har rätt att bli lyssnade till.

Att lära sig simma involverar många olika utvecklingsområden så som fysik, motorik och kognition. Även psykisk och social förmåga påverkar inläringen. Den sociala förmågan påverkar de mentala processerna och emotionerna vilka i sin tur är tätt sammankopplade med inlärningsförmågan (Sjödén, 2008).

Lek är en mycket viktig del av barns utveckling och påverkar alla utvecklingsfunktioner. Inom simundervisningen gör sig lek väl lämpat då rädsla eller ovana vid vatten kan överkommas genom lekfulla moment. Den motoriska, sociala och emotionella utvecklingen påverkas positivt av lek. Lek i vatten har i synnerhet särskilda positiva effekter på den motoriska utvecklingen eftersom barnen får lära känna hur kroppen fungerar i vattnet (Sjödén, 2008).

Från olika håll har fyraårsåldern framhävts som den mest optimala ålder för att lära barn grundläggande vattenvana och även basala simrörelser. Vid tre till fyra års ålder är motoriken väl utvecklad och koordinationen börjar sakta förbättras. Mellan två och fyra års ålder tillämpar simförbundet "Minisim" som fokuserar på vattenvana genom lek och lust till att vara i vattnet. Vid fyraårsåldern kan även grunderna till de olika simsätten börja läras ut.

Vilket simsätt som ska läras ut först debatteras flitigt bland de som arbetar med simundervisning. Ett danskt forskarteam menar att frågan avgörs av vilka ramfaktorer som finns. Exempelvis är crawl att föredra om kursen innehåller minst 15 lektioner, är antalet lektioner färre så är bröstsim att föredra (Lüders et al. 2015). Frågan ges olika stor vikt av olika aktörer men klart är att det

finns skiljda meningar. Främst handlar det om huruvida bröstsim eller crawl är den simteknik som ska prioriteras vid inläringen. Internationellt är crawl vanligare som första simsätt och på många håll existerar knappt bröstsimmet. I Europa är det främst Sverige, Norge och Ungern som lär ut bröstsim. I Sverige förespråkas bröstsim av Svenska Livräddningssällskapet med motiveringen att det är det mest effektiva simsättet vid livräddning i vattnet. Svenska Simförbundet å andra sidan menar att crawl ska läras ut först då det är den simteknik som kommer mest naturligt för barn. Simförbundet menar dock att även bröstsim bör läras ut men att då rörelserna är mer komplicerade ska detta komma efter crawl.

Oavsett vilket simsätt som väljs är det mest fördelaktigt att starta den mer tekniska inläringen från femårsåldern. Att starta teknikträningen tidigare har inte visat sig ge någon ytterligare effekt (Blanksby et al, 1995). När barn kommer upp i sex till sjuårsåldern är det enklare att behålla en påbörjad simteknik än att utveckla en helt ny. Vid den här tiden är barn mycket påverkbara emotionellt vilket innebär att det åligger simlärarna ett stort ansvar att skapa goda relationer samt att undervisningen bygger på god pedagogik (Asher et al, 1995; Parker & Blanksby 1997; Sjödin 2008). En dansk litteraturstudie menar att den mest optimala åldern att lära sig simma snarare är runt åtta år, förutsatt att barnet fått grundläggande vattenvana vid fem till sex års ålder (Lüders et al, 2015).

Många barn kommer dock i kontakt med simundervisning först flera år senare i livet. Många växer upp i hem där föräldrarna inte på eget initiativ ser till att barnet lär sig simma och i många skolor startar simundervisningen inte förrän i årskurs tre eller fyra. Det innebär att många barn går miste om simundervisning under de år där den är som mest effektiv. Det blir då svårare att lära sig de motoriska grunderna. När barnen kommer upp i åldrarna kan det också medföra viss skam att inte kunna simma vilket gör att motståndet från barnet att lära sig simma växer.

Slutsatsen är att det bland praktiker råder konsensus om att grundläggande siminläring (vattenvana) ska inledas tidigt (3-6 år) men att det finns meningsskiljaktigheter vad gäller vilket simsätt som senare ska läras ut från femårsåldern. Den som ansvarar för simundervisningen kommer behöva ta ställning till hur den ska utformas och vilka simtekniker som ska ges utrymme i undervisningen. Dagens simlärare utbildas i huvudsak av Svenska Livräddningssällskapet och Svenska simförbundet vilka alltså har olika syn på vilka simtekniker som undervisningen ska fokusera på. Detta kommer påverka hur undervisningen genomförs.

Utifrån syftet med den föreliggande satsningen på ökad simkunnighet - förebygga drunkningsolyckor samt ökad folkhälsa - kan inte typen av simsätt i sig ses som en central fråga. Den viktigaste aspekten är att alla barn, inom ramen för givna resurser, lär sig att simma på ett sätt som främjar syftet. En rimlig utgångspunkt är att simundervisningen ska klara av att lära ut de tre vanliga simsätten bröstsim, crawl och ryggsim. På så vis kan undervisningen anpassas till varje elev.

3.1 Simskola utomhus i hav och sjöar

Sommartid arrangeras många sommarsimskolor runt om i landet, både av föreningslivet och av kommuner. Vissa sommarsimskolor är kostnadsfria för deltagarna medan andra finansieras via avgifter. Trygg Hansa har i många år arbetat skadeförebyggande i och vid vattnet och delfinansierar varje år cirka 400 sommarsimskolor i landet som arrangeras i samarbete med SLS.

I Göteborg bedriver SLS simskola utomhus på sju platser runt om i staden. Den är förlagd som intensivkurs vilket kan ha en positiv inverkan på inlärningen. Under fyra veckor får barnen komma 30 minuter varje dag till en kostnad av 500 kronor. Det innebär en kostnad på 25 kronor per tillfälle, till skillnad mot 121 kronor per tillfälle som den terminsvisa simundervisningen som sker inomhus i en simhall kostar¹.

Det är i sjöar och hav som nästan alla drunkningsolyckor sker. Genom att låta barn gå i en sommarsimskola utomhus ger man dem möjlighet att lära sig att botten i havet ser annorlunda ut än en bassängbotten, vattnet kan vara kallt och mörkt, och inte varmt, klart och ljust som det är i en inomhuspool. Detta skapar bättre förutsättningar för att klara sig oskadd vid ett tillbud eller olycka i öppet vatten.

Det finns en del nackdelar med simundervisning som bedrivs utomhus. Undervisningsmiljön kan påverkas negativt av vädret och naturen vilket kan resultera i sämre förutsättningar för pedagogisk verksamhet. Obehagliga upplevelser som kyla, djur och insekter kan också ge barn dåliga upplevelser av vattenaktiviteter och leda till olust till fortsatt inlärning. På grund av ovanstående bör simskola utomhus snarare ses som ett komplement till den undervisning som sker inomhus.

¹ Exempel från 2016 års pris i SLS terminsvisa simskola

4. Simundervisning i fyra stadsdelar

4.1 Angered

I stadsdelen Angered fanns 2015 17 kommunala grundskolor med totalt 4 934 elever i F-9. Totalt 627 elever gick i F-9 i någon av friskolorna belägna i stadsdelen vilket ger ett totalt elevantal om 5 561.

De simhallar som skolorna i stadsdelen använder sig av är främst Angered Arena, Valhalla och till viss del Lundbybadet. Innan stängningarna användes även Rannebergsbadet och Hammarbadet. Transport till och från simhallarna sker uteslutande med kollektivtrafik. Vissa skolor, exempelvis Bergumsskolan har väldigt långa avstånd till närmsta simhall.

Det finns ingen central samordning utan skolorna ordnar kontinuerlig simundervisning under läsåret. Skolorna i stadsdelen har inga egna simlärare utan köper in tjänsten från bland annat Svenska Livräddningssällskapet och andra simorganisationer.

Samtliga skolor erbjuder lovsimskola av stadsdelsförvaltningen på alla lov förutom sommarlovet. Lovskolan sker i samarbete med Svenska Livräddningssällskapet. Information går ut till alla skolor och de som har elever som vill delta får anmäla sig via sin idrottslärare eller rektor.

Lovsimskolan har åtta grupper med tio elever i varje vilket gör att 80 elever erbjuds plats varje gång.

Via Svenska Livräddningssällskapet erbjuds simundervisning för nyanlända under vissa perioder. En del skolor erbjuder sina nyanlända grupper kontinuerlig simundervisning under schemalagd tid.

Simkunnigheten skiljer sig åt mellan de olika skolorna men generellt får simkunnigheten i Angered ses som låg.

4.2 Östra Göteborg

I stadsdelen Östra Göteborg fanns 2015 14 kommunala grundskolor med totalt 3 802 elever i F-9. 1 332 elever gick i F-9 i någon av de sex friskolor belägna i stadsdelen vilket ger ett totalt elevantal om 5 134.

De simhallar som skolorna i stadsdelen använder sig av är främst Valhallabadet, Angered Arena och Kristinedal. Transport till och från simhallarna sker med kollektivtrafik där lärarna följer med upp till årskurs fem eller sex. I enstaka fall följer lärare med även i högstadiet.

Stadsdelsförvaltningen har två idrottslärare som är särskilt inriktade på simundervisning. En är stationerad i Kortedala och en i Bergsjön. Dessa erbjuder skolor i stadsdelen hjälp med simundervisning, testning och extra undervisning för elever med behov. Eftersom hjälpen är frivillig skiljer det sig åt mellan skolorna hur simskoleundervisningen är uppbyggd. Simlärarna arbetar efter kravstege som eleverna ska klara av:

Årskurs 3: 25m bröst och 10m rygg

Årskurs 4: 75m bröst och 25 rygg

Årskurs 5-6: 150 bröst och 50 rygg

Årskurs 7-9: 150 bröst och 50 rygg samt livräddningsövningar

De som inte klarar av dessa krav får, på skoltid, extra simundervisning av simlärarna. Där samlar man upp de som inte är simkunniga elever i olika grupper efter vilken den nivå de befinner sig på.

Några skolor i stadsdelen samarbetar också med externa aktörer som simföreningar och SLS.

Gamlestadsskolan tittar för närvarande närmare på möjligheterna att i skolans regi erbjuda extra simundervisning efter skoltid. Ett sådant tillvägagångssätt kräver att föräldrar godkänner den extra undervisningen samt att eleven och vårdnadshavare själva ansvarar för transporten till och från simhallen.

Vad gäller särskild simverksamhet för nyanlända har stadsdelsförvaltningen ännu inte startat någon sådan. Det finns planer på mer strukturerad undervisning för den gruppen, men bedömningen hittills har varit att man saknar den språkliga kompetens som anses nödvändig för den här typen av undervisning.

4.3 Västra Göteborg

I stadsdelen Västra Göteborgs finns 23 kommunala grundskolor med totalt 5 634 elever samt även fyra fristående skolor med 997 elever vilket ger ett totalt elevantal i grundskolan om 6 631. Den simhall som används av skolorna är främst Frölundabadet.

Stadsdelsförvaltningen har anställt en person som är ansvarig för att organisera simundervisningen för årskurs tre till sex i Västra Göteborg och i Askim-Frölunda-Högsbo. Denna person sköter också all simundervisning och alla simtester på egen hand. Simtester görs på alla elever i årskurs tre, fyra, fem och sex och under läsåret 2015/2016 testades totalt 3 238 elever. Av dessa var det cirka nio procent som inte klarade simtestet. Dessa elever får då gå extra simundervisning i den omfattning de behöver för att bli simkunniga. Denna undervisning sker i regel under skoltid eller i samband med skoldagens början eller slut. De elever som klarar simtestet får ingen mer simundervisning. I övrigt finns inga centrala bestämmelser för hur simundervisningen ska gå till. Stadsdelsförvaltningen samarbetar inte med någon privat aktör.

Vid simtester följs eleverna av ansvarig lärare till simhallen. Vid övrig simundervisning händer det att barnen tar sig själva till simhallen beroende på avstånd, hur många de är i klassen och så vidare.

Vad gäller nyanlända är det ansvarig lärare som kontaktar den person som är ansvarig för simundervisning och meddelar behov av simundervisning. Dessa hanteras då som övriga elever.

Upplägget i Västra Göteborg verkar fungera bra då simkunnigheten får sägas vara hög. Samordnaren ger dock uttryck för att utvecklingen går åt fel håll och bedömningen är att upplägget är förhållandevis personberoende.

4.4 Västra Hisingen

I stadsdelen Västra Hisingens fanns 2015 20 kommunala grundskolor med totalt 6 403 elever i åk F-9. Inga fristående skolor finns i stadsdelen.

Det finns ingen centralt ansvarig eller samordnare för simundervisningen utan varje skola organiserar på sitt eget vis. Varje skola ska i juni varje år rapportera om simundervisning. Rapporteringen innehåller information om undervisningens innehåll samt om simkunnighet. Västra Hisingen har inga särskilda personalresurser inriktade på simundervisning men det finns ett antal lärare som är utbildade simlärare.

De kommunala skolorna använder privatägda Sörredsbadet samt Lundbybadet för simundervisning. Stadsdelen anger att ett stort problem är att få tider i Lundbybadet vilket gör det svårt att organisera tillräckligt med simundervisning för grundskolan. Till simhallen används kollektivtrafik. Ett problem är att avståndet till simhallen är väldigt långt för elever som går i skola i Torslanda.

För närvarande ingår några skolor i samarbetet som startats med Majblomman och SLS där Majblomman bekostar simundervisning för ett antal elever. Svenska simförbundet utbildar även viss personal inom stadsdelen.

För elever som riskerar att inte nå kunskapskraven finns ingen generell plan utan skolorna gör olika insatser. Vissa skolor erbjuder intensivsimskola, andra har extra undervisning för årskurs nio under en hel termin.

Stadsdelsförvaltningen anger att många av de som inte är simkunniga är nyanlända. Många av dessa saknar dessutom grundläggande vattenvana och kan därför inte gå direkt in i vanlig simundervisning. De har ingen särskild verksamhet för nyanlända men de erbjuds att gå i privat simskola som skolan betalar för. De får även hjälp med att hitta rätt simkurs att gå i.

Foto: Lo Birgersson

5. Omvärldsbevakning

5.1 Exemplet Storbritannien

I Storbritannien ingår simundervisning som obligatoriskt moment i skolans läroplan vilket innebär att skolorna måste genomföra simundervisning antingen i Key Stage 1 (fem till åtta år) eller Key Stage 2 (åtta till elva år). När eleverna lämnar Key Stage 2 (elva år gamla) är kravet att alla ska kunna simma minst 25 meter. Läroplanen anger inte vilka simsätt som ska läras ut men ger crawl, ryggcrawl och bröstsim som exempel. Eleverna ska också kunna utföra självräddning i olika situationer kopplat till vattnet.

Simkunnighet i Storbritannien är förhållandevis låg. Ungefär hälften av alla barn i åldern sju till elva år kan inte simma 25 meter (2013: 51 %, 2014: 45 %). 2013 drunknade 381 personer i England (inte hela Storbritannien) vilket var den lägsta siffran någonsin. De allra flesta som omkommer i drunkningsolyckor är vuxna och endast cirka tio procent är barn. Anmärkningsvärt är att Sverige har fler drunkningsolyckor per capita än England trots den högre simkunnigheten bland barn.

För att genomföra simundervisning samarbetar skolan med Amateur Swimming Association (ASA) som är den styrande organisationen för simning i Storbritannien och som kan jämföras med Svenska Simförbundet i Sverige. ASA arbetar aktivt för att öka simkunnigheten och för att fler skolor i Storbritannien ska tillhandahålla adekvat simundervisning för eleverna.

ASA har tagit fram ett program för att stärka simundervisningen i skolan som bland annat innehåller ett antal rekommendationer. En utgångspunkt är att bättre samverkan behövs mellan skolan, simhallsaktörer och civilsamhället ("experterna", t ex simklubbar). Ett urval av rekommendationerna är:

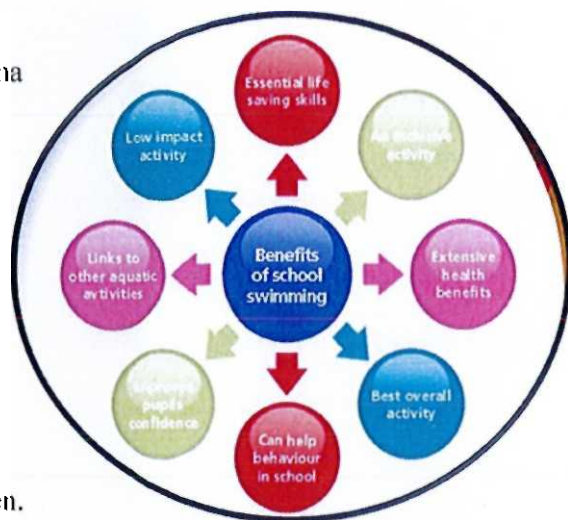
- Skolorna ska tillhandahålla minst 25 timmars simundervisning innan eleverna lämnar Key Stage 2.
- Gruppernas storlek ska inte överstiga de nationella gränserna utan helst vara mindre för att nå en bra kvalitet.
- Ansvarig lärare från skolan bör genomgå fortbildning inom simundervisning.
- Lärare bör aktivt delta i simundervisning och samarbete tätt med simlärare för att nå bästa kvalitet i simundervisningen.
- Lärare bör uppmuntra elever och föräldrar att elever med svårigheter att lära sig simma bör delta i extra simundervisning under sommarlovet.

Enligt ASA:s nationella undersökning från 2014 tillhandahåller knappt sju procent av skolorna i England ingen simundervisning alls under Key Stage 2. De stora hindren som anges är för liten budget, motstånd från föräldrar och för lite tid i skolschemat.

Fortbildningen av lärare är en av de centrala delarna ASA arbetar med och 2013 utbildades cirka 2 000 lärare av ASA.

ASA ger också ett antal råd till skolorganisationerna hur de kan bära sig åt för att klara av att ge bra simundervisning:

- Transport till simhallen bör samordnas centralt inom den lokala skolorganisationen för att reducera kostnader och underlätta organiseringen.
- Skolor bör om möjligt samåka till simhallen.
- De bästa simlärarna ska ta hand om de elever som har svårast att lära sig simma.

Figur 1. The ASA:s beskrivning av fördelarna med skolsim

Storbritannien har lång erfarenhet av invandring och att arbeta inkluderande med olika minoritetsgrupper. ASA menar att det krävs vissa särskilda åtgärder för att öka simkunnigheten hos vissa minoritetsgrupper då simning ofta inte är en del av deras tradition. Till att börja med ska familjen involveras för att få bättre kunskap om vad det innebär att inte kunna simma samt hur simundervisning i Storbritannien fungerar. Här bör skolan vara lyhörd för hur familjen vill att barnet ska delta i simundervisning. Genom att anpassa undervisningen efter målgruppens behov kan många problem lösas. ASA ger könsseparerade grupper som exempel på anpassning som kan få fler barn från minoritetsgrupperna att delta i simundervisningen. Då gäller även att personalen har samma kön och att en mer flexibel hållning vad gäller klädsel tillämpas.

Vad gäller barn med särskilda behov menar ASA att dessa måste vara kända av personalen som ska hålla i undervisningen. Undervisningen måste kunna anpassas till deras förutsättningar även om de i många fall kan ingå i den ordinarie undervisningen också. De simlärare som ska hålla i grupper med flera barn med särskilda behov bör ha särskild utbildning för detta då det skiljer sig så pass mycket från annan simundervisning. Även undervisningsmiljön bör vara anpassad efter målgruppens behov. Det kan exempelvis ställa högre krav på bassängens anpassningsbarhet, hjälpmedel, akustik, med mera, beroende på vilka behov eleverna har.

Vattenrädda eller vattenovana barn som inte frivillig deltar i simundervisning bör också omfattas av särskilda strategier för att uppnå en hög simkunnighet. Här menar ASA att de första upplevelserna av simning är avgörande och att det är viktigt att de får en trygg första kontakt med vattnet. Utgångspunkten ska vara att alla barn kan lära sig att simma men att man bör ha stor förståelse för att det sker i olika takt. Därför är det extra viktigt att när hela skolklasser ska ha simundervisning måste lärarna ha möjligheten att ägna vissa elever mer tid än andra.

Tydligt är att Storbritannien ligger efter Sverige vad gäller simkunnighet och simundervisning. Dock går utvecklingen åt rätt håll och mycket tack vare den ideella organisationen ASA som hårt driver frågan om mer simundervisning i skolan. Många av utmaningarna är gemensamma med

de vi ser i svensk kontext, till exempel en förbättrad samverkan mellan de olika aktörerna som arbetar med simkunnighet.

5.2 Exemplet Stockholms Stad

I Stockholms Stad har idrottsförvaltningen arbetat fram en simskolestrategi i samarbete med utbildningsförvaltningen. Strategin har ännu inte antagits i sin helhet men används delvis i verksamheten redan nu. Under 2015/2016, när en stor mängd människor flydde till Sverige, uppstod ett akut behov av simundervisning för äldre, nyanlända ungdomar då många inte var simkunniga. Fokus blev att lösa dessa akuta behov, och den långsiktiga strategin fick läggas åt sidan. Omkring 60 procent av skolorna inom Stockholms Stad ingår i samarbetet med idrottsförvaltningen. Resterande har egna upplägg.

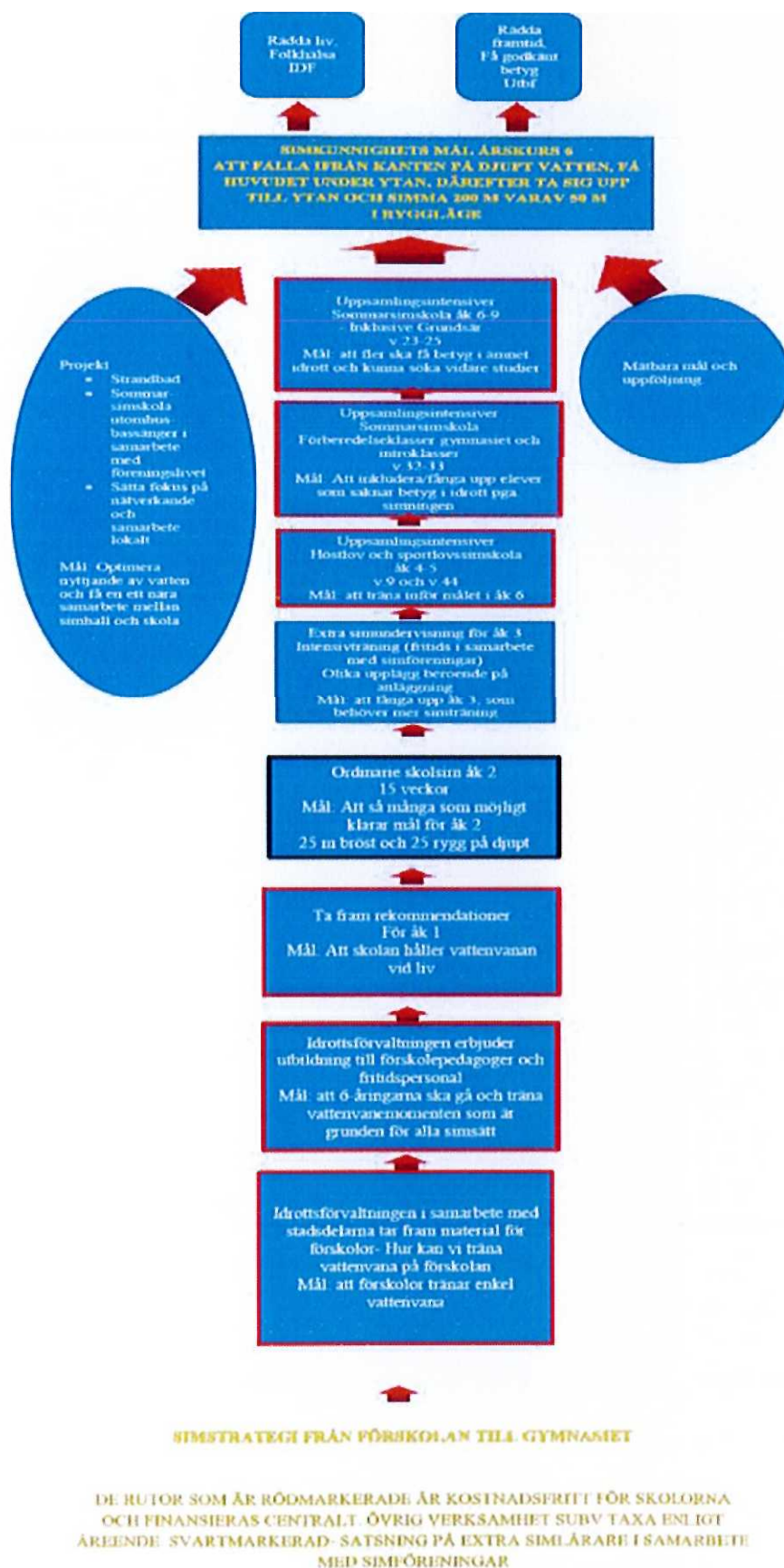
Själva grunden i strategin som Stockholms Stad tagit fram är samarbetet mellan idrottsförvaltningen som driver simhallarna och har simlärare och skolan som har uppdraget att göra eleverna simkunniga. En fördel med att man arbetat tillsammans med utbildningsförvaltningen är att det finns en gemensam kommunikationsplan. Både utbildningsförvaltningen och idrottsförvaltningen har fått anslag som är öronmärkta för att arbeta med just ökad simkunnighet.

Strategin innehåller flera olika delar som ska bidra till ökad simkunnighet. En del går ut på att idrottsförvaltningen erbjuder fritidspersonal och förskolepedagoger en kostnadsfri endagsutbildning i vattenvana. Syftet med detta är att stärka personalen i att kunna känna trygghet när de kommer med barnen till simhallen. I utbildningen som idrottsförvaltningens egen personal håller i, ingår såväl praktiska moment som att testa sin egen simkunnighet.

Vidare har Stockholms Stad i strategin gjort rekommendationer till skolan om hur ofta de bör komma till simhallen i olika årskurser. Från och med årskurs två erbjuds skolorna simundervisning hos idrottsförvaltningen. Målet här är att eleven ska simma 25 meter. Tjänsten som skolorna köper av idrottsförvaltningen kostar 8600 kronor per grupp och innehåller 15 tillfällen á 30 minuter med två simlärare från idrottsförvaltningen och en simlärare från en simförening. Föreningarna får bidrag från idrottsförvaltningen för att kunna ha en simlärare med i undervisningen. Att blanda kommunalt anställda simlärare och simlärare från föreningslivet har beskrivits som en framgångsfaktor då den sammanlagda kompetensen hos personalen blir bredare.

De elever som i årskurs fem har behov av extra simträning erbjuds kostnadsfria intensivsimskolor hos idrottsförvaltningen under höst- respektive sportlov. De som i årskurs sex till nio har behov av extra träning erbjuds kostnadsfria intensivsimskolor under sommarlovet, inomhus.

Idrottsförvaltningen utbildar själva sina simlärare genom en kortare internutbildning som förvaltningen själva tagit fram. Utbildningen är en mix av den simlärarutbildning som ges av Svensk simidrott och den som ges av Svenska Livräddningssällskapet. Att internutbilda simlärare har varit en kvalitetssäkring enligt idrottsförvaltningen. Alla simlärare kvalitetssäkras också individuellt en eller två gånger per år och erbjuds kontinuerligt fortbildningar.

Figur 2. Stockholms Stads strategi för simkunnighet

6. Kapacitet i stadens nuvarande simhallar

Utredningen har kartlagt vilken kapacitet dagens simhallar har för att inrymma en satsning på avgiftsfri simskola.

En rad förutsättningar har funnits att ta hänsyn till vid beräkningen. Vissa kan förvaltningen själv styra över och andra är mer fixerade och styrs av andra aktörer. Dels bygger beräkningen på hur upplägget för verksamheten ser ut i form av antal lektioner, lektionernas längd, antal elever per grupp och hur mycket utrymme som behövs i simhallen. Dels styrs den av skolornas förutsättningar att komma till simhallen så som terminstider och hur skolschemat ser ut i olika årskurser.

I följande beräkningar är lektionerna 40 minuter långa, tio till antalet per kurs och i snitt 19 elever i varje grupp för hela klasser och 15 i varje grupp för sammansatta grupper i årskurs fem.

Stadens alla simhallar tas med i beräkningen då den geografiska tillgängligheten är central för skolornas möjlighet att delta i simundervisningen.

6.1 Behovet enligt föreslagen modell

Den första beräkningen är gjord utifrån föreslagen modell då alla elever i förskoleklass och i årskurs två och utvalda elever i årskurs fem erbjuds gratis simskola i samarbete med skolan. Det innebär att 2017 ska drygt 6 400 elever i förskoleklass och lika många i årskurs två beredas plats. För årskurs fem beräknas i snitt 15 procent av eleverna vara i behov av extra simundervisning vilket ger 901 elever. Dessa är sannolikt ojämnt fördelade över staden med ett avsevärt större behov i områden med låg socioekonomisk status och många personer med kort vistelsetid i Sverige. Enligt senaste befolkningsprognosen ökar antalet barn i dessa åldersgrupper med mellan 9 och 12 procent till 2025 vilket innebär att behovet alltså ökar något de kommande åren.

Befolkningsprognos 2016, kommun, för åren 2016-2025

		2017	2020	2025
Göteborg	6 år	6 433	6 823	7 215
	8 år	6 448	6 826	7 038
	11 år	6 010	6 749	6 995

Tabell 5. Befolkningsprognos Göteborg för åldrarna 6 år, 8 år och 11 år.

Efterfrågan skiljer sig åt mellan de olika simhallarna, mestadels beroende på geografisk position. Både Valhallabadet och Frölundabadet har hög efterfrågan då många skolor har dessa som sina närmaste eller mest tillgängliga simhallar. Siffrorna bygger på en kartläggning där skolorna själva har fått ange vilken simhall de använder för simundervisning.

Anläggning/årskurs	Förskoleklass	Årskurs 2	Årskurs 5
Angered Arena	750	800	160
Lundbybadet	1 050	1 050	230
Valhallabadet	1 400	1 300	140
Frölundabadet	1 200	1 100	170
Kärra simhall	500	550	60
Askims simhall	550	570	70
Kristinedal	200	250	40
Sörredsbadet	450	450	50
Styrsö simhall	50	60	5
Hammarbadet	350	370	50
Totalt	6 500	6 500	975

Tabell 6. Elevantal, efterfrågan fördelat per simhall

Anläggning	Förskoleklass	Årskurs 2	Årskurs 5
Angered Arena	798 (+48)	798 (-2)	210 (+50)
Lundbybadet	1064 (+14)	1216 (+166)	210(-20)
Valhallabadet	798 (-602)	1 482 (+182)	210 (+70)
Frölundabadet	798 (-402)	798 (-302)	0 (-170)
Kärra simhall	684 (+184)	684 (+134)	180 (+120)
Askims simhall	684 (+134)	684 (+114)	180 (+110)
Kristinedal	342 (+142)	342 (+92)	90 (+40)
Sörredsbadet	342 (-108)	342 (-108)	90 (+50)
Styrsö simhall	50 (0)	60 (0)	5 (0)
Hammarbadet	798 (+448)	798 (+428)	210 (+160)
Totalt	6 634 (+134)	6 938 (+438)	1380 (+410)

Tabell 7. Kapacitet uttryckt i antal elever som anläggningen kan ta emot.
Inom parentes är skillnaden mot efterfrågan.

För att inrymma simundervisning för elevantalet ovan behöver undervisnings-/varmbassäng användas för förskoleklasser mellan klockan 08.45 och cirka klockan 11, fem dagar i veckan på Angered Arena, Valhallabadet och Frölundabadet. På Lundbybadet behövs ytterligare 40 min i undervisningsbassängen. Under dessa tider används dessutom en halv kantbana + en halv bana till i 25-metersbassängen. På Kärra simhall och Askims simhall används undervisningsbassängen fyra dagar i veckan.

Från klockan 11 (11.40 på Lundbybadet) till cirka klockan 13 används en kantbana + en bana till i 25-metersbassängen. Även här gäller fem vardagar i veckan på Angered Arena, Lundbybadet, Valhallabadet och Frölundabadet och fyra dagar i veckan i Kärra simhall och Askim simhall. På Lundbybadet och Valhallabadet används dessutom ytterligare en kantbana + en bana till två heldagar (under skoltid) per vecka. Dessa simhallar har idag en mycket stor efterfrågan på bassängtider från skolor. Styrso simhall används endast en förmiddag i veckan.

Hammarbadet har endast en bassäng och denna nyttjas förslagsvis från 08.45 till 13.00 och mellan klockan 14 och 15 fem dagar i veckan.

I alla simhallar utom Frölundabadet används en kantbana plus en bana till i 25-metersbassängen för en lektion mellan klockan 14 och 15 för årskurs fem. I Frölundabadet finns endast en kantbana som stadsdelen idag bedriver skolsim på vilket omöjliggör användning för det här ändamålet.

Anläggning	Undervisnings-/varmbassäng	25-metersbassäng
Angered Arena	08.45-11.00 (5 dagar)	08.45 - 11.00 (halv bana*), 11.00 - 13.00, 14.00 - 15.00 (5 dagar)
Frölundabadet	08.45-11.00 (5 dagar)	08.45 - 11.00 (halv bana*), 11.00 - 13.00, (5 dagar)
Lundbybadet	08.45-11.40 (5 dagar)	08.45 - 11.40 (halv bana*), 11.40 - 13.00, 14.00 - 15.00 (5 dagar) + 08.45-13.00 (två dagar)
Valhallabadet	08.45-11.00 (5 dagar)	08.45 - 11.00 (halv bana*), 11.00 - 13.00, 14.00 - 15.00 (5 dagar) + 08.45-13.00 (två dagar)
Kärra simhall Askim simhall	08.45 - 11.00 (4 dagar)	08.45 - 11.00 (halv bana*), 11.00 - 13.00, 14.00 - 15.00 (4 dagar)
Hammarbadet		08.45 - 13.00, 14.00 - 15.00 (5 dagar)
Kristinedal		08.45 - 13.00, 14.00 - 15.00 (två dagar)
Sörredsbadet		08.45 - 13.00, 14.00 - 15.00 (två dagar)
Styrso simhall		08.45 - 11.00, 14.00 - 15.00 (en dag)

Tabell 8. Tider som tas i anspråk enligt förslaget. *Halv bana innebär att endast den grunda delen (12,5 m) av banan används.

6.2 Alternativ 2: Endast förskoleklass och årskurs fem

Ett alternativ är att endast bereda plats för förskoleklasser och utvalda elever i årskurs fem. Av tillgänglighetsskäl är det att föredra att alla anläggningar används även här, fast då i mindre omfattning. Den tid i 25-metersbassängen som i första alternativet nyttjas av elever i årskurs två frigörs i det här alternativet. Det handlar om cirka tio timmar i veckan på Angered Arena, Frölundabadet och Hammarbadet och åtta timmar i veckan i Kärra simhall och Askim simhall. På Lundbybadet och Valhalla frigörs 18,5 timmar i veckan.

Anläggning	Undervisnings-/varmbassäng	25-metersbassäng
Angered Arena	08.45-11.00 (5 dagar)	08.45 - 11.00 (halv bana) 14.00 - 15.00 (5 dagar)
Frölundabadet	08.45-11.00 (5 dagar)	08.45 - 11.00 (halv bana) (5 dagar)
Lundbybadet	08.45-11.40 (5 dagar)	08.45 - 11.40 (halv bana), 14.00 - 15.00 (5 dagar)
Valhallabadet	08.45-11.00 (5 dagar)	08.45 - 11.00 (halv bana), 14.00 - 15.00 (5 dagar)
Kärra simhall Askim simhall	08.45 - 11.00 (4 dagar)	08.45 - 11.00 (halv bana), 14.00 - 15.00 (4 dagar)
Hammarbadet		08.45 - 11.00, 14.00 - 15.00 (5 dagar)
Kristinedal		08.45 - 11.00, 14.00 - 15.00 (två dagar)
Sörredsbadet		08.45 - 11.00, 14.00 - 15.00 (två dagar)
Styrsö simhall		08.45 - 11.00, 14.00 - 15.00 (en dag)

Tabell 9. Tider som tas i anspråk enligt förslaget med endast förskoleklass och årskurs fem.

6.3 Konsekvenser

6.3.1 Undervisningsbassäng

SLS Göteborg hyr merparten av tiden i undervisningsbassängerna under dagtid (och även kvällstid) på Lundbybadet, Kärra simhall och Askims simhall. Det går dock inte att säga om den verksamhet som bedrivs i huvudsak består av simundervisning för skolor eller om det är privat simskola.

De bassänger, dagar och tider som behövs för att sköta simskoleförsörjning för alla förskoleklassbarn innebär att SLS Göteborg får minskade tider på idrotts- och föreningsförvaltningens fyra anläggningar. Hur mycket tider är svårt att säga, då det i dagsläget är oklart hur mycket olika aktörer vill ha från termin till termin. Som nuläget ser ut skulle det innebära totalt tolv timmar. Dessa timmar skulle kunna fördelas om och erbjudas andra dagar och tider men blir då på bekostnad av allmänhetens tider, som blir ännu färre än i dagsläget. Dagtid är en attraktiv tid för familjer med mindre barn. I dagsläget har allmänheten begränsad tillgång till en mindre bassäng mellan klockan 9 till 15. Undervisningsbassängen är den bassäng som passar bäst för ickesimkunniga barn. Fri entré möjliggör dessutom att barnfamiljer kan komma oftare för att skapa vattenvana. Konsekvensen för barnfamiljer blir densamma oavsett alternativ ett eller två, men skulle innebära ytterst lite tid, om ens någon för barnfamiljerna.

Även skolsimsundervisningen påverkas i undervisningsbassängen, i dagsläget cirka 10 lektioner i veckan som stadsdelsförvaltningarna organiserar i undervisningsbassängen. Vissa av dessa är för årskurs två, som kommer ingå i satsningen. En liten del utgörs av babysim som kan erbjudas annan tid.

6.3.2 25-metersbassäng

I 25-metersbassängen är det i huvudsak skolsim som bedrivs. Här är det blandade årskurser oftast från årskurs två till sex. Aktörerna som bedriver skolsimmet är både föreningsliv, stadsdelarna och vi själva. En liten del utgörs också av vattengymnastik, hopp och lek samt motionssim för ordinarie badbesökare.

För att erbjuda årskurs två och årskurs fem simundervisning skulle cirka 40 lektioner skolsim utgå. 25 procent av dessa kan erbjudas andra tider mellan klockan 9 till 15. Vissa av lektionerna är förmodligen årskurs två eller fem vilka kan ingå i satsningen. Föreningslivet som erbjuder skolsim får färre timmar, i dagsläget 22 timmar mindre, men kan erbjudas cirka 35 procent av de tiderna på andra tider. När aktörerna erbjuds andra tider blir det på bekostnad av både motionssimsbanor och banor avsatta för "hopp och lek". Vattengympa som både bedrivs av föreningsliv för medlemmar, och förvaltningens egen verksamhet för allmänheten utgår (sex pass/veckan).

6.4 Slutsats

Eftersom den geografiska tillgängligheten är så pass viktig för skolornas möjlighet att delta i simundervisningen är det viktigt att sträva efter att använda så många simhallar i staden som möjligt. Att använda alla simhallar är alltså inte en bara en fråga om ökad kapacitet.

Genom att erbjuda simundervisning till elever i förskoleklass, årskurs två och årskurs fem ges ett bra nyttjande över hela skoldagen. Under eftermiddagstid samt framförallt under skolloven finns ytterligare utrymme för kurser för exempelvis äldre årskurser. Tiden mellan cirka klockan 15 till 17 är det i regel lägre efterfrågan på tider i simhallarna då det är i mellanrummet mellan skolans verksamhet å ena sidan och föreningstiden och allmänhetens tider å andra sidan.

Med utgångspunkt i den föreslagna modellen är slutsatsen att det går att rymma målgrupperna men att det då dels krävs att privata simhallar används, dels att många av nuvarande verksamheter kommer få flytta på sig.

Det krävs alltså en tydlig och enhetlig prioriteringsordning som gäller för alla kommunala simhallar oavsett vem som har driftsansvaret. En förutsättning för att satsningen på gratis simundervisning ska lyckas är därmed att såväl Valhallabadet som Frölundabadet inkluderas.

Kartläggningen har också visat på var i staden det finns behov av ytterligare bassängkapacitet för simundervisning. Skolor i Östra Göteborg har mycket långa avstånd till simhallen liksom skolor i de västra delarna av Hisingen. I centrum är behovet av mer bassängkapacitet som störst. Såväl Valhallabadet, Lundbybadet och Frölundabadet har mycket stor efterfrågan på tider för simundervisning dagtid.

6.5 Bad- och simhallsstrategin

Idrotts- och föreningsnämnden fick i juni 2015 i uppdrag av kommunstyrelsen att utreda och presentera ett förslag på hur de kommunala simhallarna ska utvecklas. Utredningen skulle ta hänsyn till simskolestrategin, befolkningens simkunnighet och hälsa, tillgängligheten till baden, föreningslivets behov, turistnäringen samt de demografiska utmaningar staden står inför. Utredningen är genomförd och återredovisades till kommunstyrelsen den 14 december 2016. Det

återstår för kommunfullmäktige att besluta om att avsätta pengar för att strategin ska bli verklighet.

Strategin ska fungera som ett underlag för politiska beslut om både befintliga och nya simhallar. Dels vilken inriktning de ska ha, dels var i staden de ska ligga men även vilken aktör som ska ansvara för dem. Målet som pekats ut i strategin är att så många göteborgare som möjligt ska ha ett rimligt avstånd till en simhall. Enligt utredningen behöver inte alla simhallar vara lika stora eller se likadana ut utan tre olika typer av simhallar föreslås: en större simhall i centrala stan, en stor simhall i vardera region (Hisingen, Nordost och Väster), kompletterat med en eller flera mindre simhallar. Alla typer av simhallar föreslås innehålla en undervisningsbassäng samt en motionsbassäng (minst 25 meter), vilket är förutsättningar för att skolsimundervisning ska kunna genomföras. Dock anges ingen storlek på nya undervisningsbassänger. Simskoleutredningen har kommit fram till att dagens undervisningsbassänger inte är fullgoda för skolsimundervisning varpå det är viktigt att nya undervisningsbassänger anpassas för detta ändamål.

Om utredningens förslag på bad- och simhallsstrategi skulle antas skulle det innebära att tre nya simhallar byggs under 2020- talet samt att flera simhallar byggs ut med fler funktioner, bland annat undervisnings-/varmbassänger. Detta skulle först och främst innebära att den totala kapaciteten ökar vilket möjliggör mer skolsim. Det skulle också innebära att fler skolor får närmare till en simhall. Två av de nya simhallarna föreslås ligga i Kortedala/Bergsjön och Torslanda/Björlanda. Det är två områden där det i dagsläget är långt till en simhall vilket även påverkar de skolor som finns området. Flera skolor har idag över 30 minuters enkel resa med kollektivtrafik vilket kan upplevas som ett hinder för att besöka simhallen. Utifrån simskoleutredningens perspektiv är det högst prioriterat med en simhall i Kortedala/Bergsjön där simkunnighet dessutom är väldigt låg.

Den tredje simhallen föreslås i Majorna-Linné vilken är den stadsdel som har störst folkmängd i Göteborg men som ändå saknar simhall. Idag är närmsta för skolorna i stadsdelen antingen Valhallabadet eller Frölundabadet. Båda dessa är två simhallar med högt tryck vilket innebär att en simhall i Majorna-Linné även avlastar dessa simhallar. Utifrån simskoleutredningens perspektiv är det positivt med en simhall i Majorna-Linné även om befolkningen i stadsdelen har hög simkunnighet idag.

Vidare föreslår badutredningen att en ny större simanläggning ska ersätta Valhallabadet innehållande bland annat två undervisnings-/varmbassänger. Detta ger goda förutsättningar för simundervisning för skolorna i Centrum och Örgryte-Härlanda.

Dessutom föreslås att Lundbybadet och Frölundabadet renoveras och utökas med varsin undervisningsbassäng till, det vill säga att anläggningarna innehåller två undervisningsbassänger vardera. Då efterfrågan på tider för simundervisning dagtid är mycket stor på Valhallabadet, Frölundabadet och Lundbybadet skulle detta ge mycket bättre förutsättningar för simkunnigheten i staden, både gällande kapacitet och ur ett geografiskt perspektiv.

Den strategi som badutredningen lägger fram ger goda förutsättningar att förbättra dagens simundervisning och därmed öka simkunnigheten. Vissa åtgärder är mer akuta än andra. Till de akuta hör förbättrad tillgång till simundervisning för skolorna i Kortedala/Bergsjön, Majorna-Linné samt de skolorna runt Frölundabadet. Nya undervisningsbassänger ska vara utformade för simundervisning i hela skolklasser, det vill säga att de måste vara större och erbjuda en bättre undervisningsmiljö.

7. Geografisk tillgänglighet till simhallar i Göteborg

Avståndet till simhallen är många gånger avgörande för huruvida skolan klarar av att bedriva tillräcklig simundervisning eller inte. Skolorna använder i regel kollektivtrafik för att ta sig till simhallen och har angett att 30 minuters enkel resa är max den tiden det får ta till simhallen för att det inte ska upplevas som ett stort hinder. Inom Göteborgs Stad är det idag många skolor som har mer än 30 minuter till närmsta simhall när de använder kollektivtrafik. Nedan ges exempel på skolor som har längre än 30 minuter till närmsta simhall. Tabellen visar även på att skolor som ligger i en stadsdel inte nödvändigtvis har närmst till en simhall inom den egna stadsdelen. Skolor i Angered och Östra Göteborg anges med två simhallar omnämnda för att Hammarbadet renoveras under 2017 och är därför tillgängligt tidigast våren 2018.

Skola	Stadsdel	Närmsta simhall	Restid i min (kollektivtrafik)
Bergums skola	Angered	Angered Arena Hammarbadet	32-40 25-30
Björaredsskolan	Angered	Angered Arena Hammarbadet	32-42 25-27
Mossbergsska friluftsskolan	Östra Göteborg	Angered Arena Hammarbadet	43-53 37-43
Utbynässkolan	Östra Göteborg	Angered Arena Hammarbadet (Kristinedal)	43-53 33-51 (13-14)
Assaredsskolan	Östra Göteborg	Angered Arena Hammarbadet (Kristinedal)	44-46 36 (24)
Utmarksskolan	Östra Göteborg	Angered Arena Hammarbadet (Kristinedal)	39-43 30-33 (20-23)
Gärdsmisseskolan	Östra Göteborg	Angered Arena Hammarbadet (Kristinedal)	40-46 30-32 (21-23)
Skogomeskolan	Norra Hisingen	Lundbybadet Kärre simhall	33-42 44-53
Bärbysskolan	Norra Hisingen	Lundbybadet Kärre simhall	33-47 53-65
Österöd	Västra Hisingen	Lundbybadet (Sörredsbadet)	47-56 (44)
Hjuviksgården	Västra Hisingen	Lundbybadet (Sörredsbadet)	41-52 (47-55)

Skola	Stadsdel	Närmsta simhall	Restid i min (kollektivtrafik)
Torslandaskolan	Västra Hisingen	Lundbybadet (Sörredsbadet)	44-57 (39)

Tabell 10. Urval av skolor med mer än 30 minuters resa till närmsta simhall. Inom parentes är antal minuter till privatägd simhall. Restiden gäller kollektivtrafik, inklusive promenad till och från hållplats och simhallen.

I huvudsak går det att urskilja fyra områden med skolor där restid med kollektivtrafik till en simhall är som längst. Det är nordöstra Angered, Västra Bergsjön/Norra Kortedala, norra Skogome/Södra Säve samt längst ut på Västra Hisingen runt Torslanda. I fallen med Västra Bergsjön/Norra Kortedala och norra Skogome/Södra Säve handlar det inte främst om långa geografiska avstånd utan om långa restiderna på grund av att kollektivtrafiken tar långa omvägar till simhallen. För de två andra områdena, som ligger i Göteborgs ytterkanter, är det geografiska avståndet långt. Annan aspekt att beakta är att det kan vara långa promenadvägar inkluderade i resvägen med kollektivtrafiken vilket kan vara en svårighet för yngre elever.

Angered Arenas undervisningsbassäng.

8. Simskola för ökad jämlikhet

Satsningen på gratis simundervisning är en del i arbetet för ett jämlikt Göteborg. Alla barn har rätt att få lära sig simma. Så ser det dock inte ut idag då många barn av olika skäl inte får ta del av simundervisning varken i skolan, i privat regi eller får lära sig av föräldrar. Bristande simkunnighet följer till stor del sociokulturella och socioekonomiska mönster, det vill säga, att de hinder som uppstår ofta handlar om exempelvis ekonomi, kultur, tro och traditioner eller sociala förutsättningar. Jämlikhetssatsningar behöver i grunden strukturella lösningar som skapar lika villkor för hela befolkningen (Social resursförvaltning, 2014). Genom att satsningen innebär att simundervisning ska vara gratis för deltagarna försvinner de ekonomiska hindren. För att skapa ytterligare inkludering behövs dock också anpassade insatser på gruppnivå.

Simundervisning är en del av den obligatoriska skolverksamheten där alla elever omfattas av skolplikt. Idag gäller skolplikten generellt från det år barnet fyller sju år och fram till vårterminens slut det nionde skolåret. I och med skolplikten har alla barn rätt till skolgång men det innebär också att det är obligatoriskt för alla barn att delta i simundervisning som skolan anordnar i enlighet med skolans läroplan. Av olika skäl förekommer dock att elever inte får tillräcklig simundervisning inom ramen för sin skolgång. Enligt Skolverkets undersökning bland lärare är den vanligaste orsaken att elever inte klarar kunskapskraven att de erbjuds för få undervisningstillfällen i simhallen. Orsaken till detta kan ligga såväl hos den enskilda skolans som hos den som driver simhallen och styr över tidsfördelning där.

Eftersom alla barn i Sverige går i skolan är det en bra arena för jämlikhetssatsningar. Insatser i skolan har förutsättningar att nå alla barn. Dock händer det att elever av olika anledningar systematiskt uteblir från simundervisning. Det kan exempelvis handla om rädsla för vatten, en ovilja eller olust att visa upp sig i badkläder, skamkänslor för att en inte kan simma eller förbud från föräldrar. Var och en av dessa orsaker kräver sina anpassade lösningar.

Elever som är rädda för vatten behöver en anpassad simundervisning som hanterar vattenrädslan innan siminlärningen kan påbörjas (Sjödin, 2008). För detta finns olika erfarenhetsbaserade metoder framtagna som kan användas där ett exempel är "Brainswim" som är en metod som prövas inom projektet "Gilla Vatten".

Att barn och unga till och från kan känna olust inför att visa upp kroppen inför klasskamrater är inte något nytt och heller inte något konstigt. Synen på kroppen hänger mycket samman med kulturen i samhället i övrigt och är svår att påverka för den som organiserar simundervisningen. Lärare som simlärare kan prata med eleverna om synen på kroppen och respekt för att alla människor ser olika ut. Denna fråga är oftast mer känslig då barn närmat sig eller kommit in i puberteten vilket gör att simundervisning i yngre åldrar kan vara enklare att genomföra utan frånvaro från vissa elever.

För vissa kan bristande simkunskaper medföra skamkänslor som i sin tur leder till att man undviker simundervisning och simträning. Att känna skam för att inte kunna simma är sannolikt mer vanligt bland elever i mellan- och högstadiet än i lågstadiet. Det mest effektiva är att motverka att vissa barn lär sig simma mycket senare än andra. Insatser som omfattar alla barn och lär dem simma i tidig ålder är därför att rekommendera.

En viktig aspekt ur ett jämlikhetsperspektiv är vilket ansvar som läggs på föräldrar i samband med barnens simundervisning. Simundervisning på fritiden kan medföra hinder även om den är gratis för deltagarna. Exempel finns från andra kommuner där kommunen och skolan organiserar simundervisning och föräldrar förväntas hämta barnen på fritids vid tidig eftermiddag för att ta ansvar för att barnen kommer till simhallen och även finnas med under simundervisningen. Detta har i vissa fall lett till att vissa barn fått vara kvar på fritids då deras föräldrar, på grund av fasta arbetstider, inte haft möjligheten att hämta dem vid den tiden.

Vissa barn hindras av sina föräldrar från att delta i simundervisning. På senare tid har uppmärksamhet riktats mot att muslimska flickor inte får delta i simundervisning på grund av det skulle strida mot islam. Detta är inget utbrett problem då den stora majoriteten muslimer deltar i simundervisningen. Men även om det bara handlar om liten grupp så är det viktigt att även de får möjligheten att lära sig simma. Konflikten handlar om att vissa muslimer menar att islam inte tillåter muslimer av olika kön att visa sig för varandra i de badkläder som vanligtvis brukas i Sverige. Den del av kroppen som de menar ska vara täckt kallas awrah och är olika för pojkar/män och flickor/kvinnor, där större delen av flickors/kvinnors kroppar ska täckas. Det finns även olika tolkningar av awrah inom islam. Många troende muslimer godkänner att flickor deltar i simundervisning i något heltäckande plagg, exempelvis en burkini vilket löser problemet eftersom ett sådant plagg även är förenligt med reglerna inom den svenska skolan och i simhallarna. Vissa mer konservativa muslimer accepterar dock inte gemensam simundervisning överhuvudtaget då de till exempel kan mena att även en burkini är oförenlig med muslimsk tro. I vissa fall förespråkas då könsseparerad simundervisning vilket många menar strider mot skolans värdegrund. Huruvida muslimsk tro är skäl att utebli från skolans simundervisning har prövats i flera nationella domstolar samt senast i Europadomstolen (European Court of Human Rights). Europadomstolen slog fast att två muslimska föräldrar i Schweiz, på religiös grund inte hade rätt att hindra sina döttrar från att delta i skolans könsblandade simundervisning. Domstolen tog hänsyn till att flickorna inte nått puberteten samt att skolan delvis gått föräldrarna tillmötes genom att tillåta användandet av burkini.

Frågan om att visa upp kroppen för det andra könet är mindre känslig när barnen är små och blir för de flesta muslimer aktuell först i samband med puberteten. Därför kan det även av den anledningen vara enklare att organisera simundervisning i yngre åldrar.

Dagmar Dahl, docent som forskar bland annat om simning och religion, menar att det är kultur, och inte religion, som begränsar flickors möjlighet att lära sig simma. Ingen av islams skrifter (koranen eller hadith) ger stöd åt att simundervisning ska undvikas utan tvärtom uppmuntras muslimska föräldrar att se till att deras barn lär sig simma. Dahl menar att det alltså är fullt möjligt att hitta lösningar för att även muslimska flickor från troende familjer kan delta i simundervisning och att dialog och kompromisser från båda sidor är att föredra framför konfliktskapande.

Även vid samtal med personal från tydligt mångkulturella skolor framkommer att dialog många gånger kan motverka franvaro när det handlar om muslimska flickor. Inte sällan har förbud mot att delta i simundervisningen grundats på en osäkerhet om hur simundervisningen genomförs, exempelvis vad gäller ombyte eller godkänd klädsel. Genom tydlig information till föräldrar om hur simundervisningen fungerar kan osäkerheten minskas. På så vis kan möjligheten att föräldrar tillåter sina barn att delta i simundervisning öka.

9. Simundervisning för elever i grundsärskolan

Många av de elever som går i grundsärskolan är i behov av anpassad simundervisning som bättre möter de behov som de har. Kursplanen för ämnet Idrott och hälsa skiljer sig åt mellan grundsärskola och grundskolan. I det centrala innehållet för årskurs ett till sex i grundsärskolan anges att undervisningen ska innehålla "rörelser i vatten. Att balansera, flyta och simma i mag- och ryggläge" samt "badvett och säkerhet vid vatten vintertid. Hur man kan hantera nödsituationer vid vatten med hjälpredskap" (Lgr 11 grundsärskolan s.37). Det ställs här inget krav på att eleven ska kunna simma i årskurs sex, istället anges att eleven ska kunna röra sig i vatten och **flyta eller simma**.

I högstadiet ska undervisningen innefatta olika simsätt i mag- och ryggläge, samt "badvett och säkerhet vid vatten vintertid. Hur man kan hantera nödsituationer i och vid vatten med alternativa hjälpredskap, enligt principen för förlängda armen" (Lgr 11 grundsärskolan s.37). För att få godkänt betyg (E) i årskurs nio krävs här att eleven kan simma 200 meter. För att få betyg A krävs dessutom att 50 meter av 200 är på rygg.

Kunskapskravet anger också att elever i både årskurs sex och nio, förutom simningen, även ska kunna medverka i att beskriva hur man kan agera och använda olika hjälpredskap och metoder vid nödsituationer på land samt i och vid vatten under olika årstider (Lgr 11 grundsärskolan s.38-41).

Timplanen för Idrott och hälsa i grundsärskolan är satt till 750 timmar jämfört mot de 500 som är avsatta för grundskolan. Men för att simundervisningen ska fungera så bra som möjligt för elever med särskilda behov kan upplägg och anpassning av undervisningen krävas.

Elever i grundsärskolan går i många fall i klasser tillsammans med barn i grundskolan (integrerade elever). Det finns även skolor som har klasser med enbart barn i grundsärskolan. I Göteborg finns 28 grundsärskolor och enligt en statistikrapport från Stadsledningskontoret från mars 2015, finns 536 särskoleelever i årskurserna ett till tio, varav 60 är så kallade integrerade elever. Grundsärskolorna kan ha olika inriktningar, till exempel autism, flerfunktionshinder eller träningsskola. Den så kallade "träningsskolan" är avsedd för elever som inte kan tillgodogöra sig hela eller delar av utbildningen i olika ämnen. Dessa elever läser istället olika ämnesområden. Vissa elever som läser ämnesområden har inte simundervisning då det av olika anledningar inte är möjligt för dem.

Idag finns inget gemensamt arbetsätt vad gäller simundervisning i grundsärskolan. Skolorna väljer själva hur de löser simundervisning vilket har lett till en rad olika sätt att bedriva simundervisning på. Vissa skolor har valt att köpa hela simundervisningen från SLS Göteborg och andra väljer att själva då och då åka till en simhall i Göteborg eller i vissa fall en grannkommun.

Simundervisning bör anpassas efter varje elevs eget behov. Det kan handla om att ha en egen resurs, behov av avskildhet, lugn miljö, återuppreningar och så vidare. För elever med fysiskt funktionshinder kan det ställa krav på hjälpmedel i såväl omklädningsrum som vid bassäng.

Bland de kommunala simhallarna finns endast en badanläggning (Dalheimers Hus som drivs av social resursförvaltning) som har full anpassning till elever med fysiskt flerfunktionshinder och

som är öppen året runt. Utöver det finns en rehabbassäng på Lilla Amundön som endast är öppen under sommartid. Övriga anläggningar har begränsat med hjälpmedel och fysiska anpassningar. Simundervisning för elever i särskolan bör ske i mindre grupper, ofta inte fler än sex elever åt gången. För elever som läser ämnesområden kan simundervisning behöva ges individuellt.

Rektorer för särskolan har uttryckt att rutiner är viktigt för deras elever vilket innebär att simundervisningen bör ske på regelbundna tider. Eftersom det också kan vara ett stort projekt för eleverna att ta sig till simhallen behöver tiderna vara noga avvägda. I samband med skoldagens start alternativt runt klockan tio är att föredra. Rektorerna anger också att det viktigaste för dem är att få hjälp att finansiera egen transport till och från simhallen.

Idrottslärare och andra uttrycker ett behov av kompetensutveckling vad gäller simundervisning för elever som går i särskolan.

10. Juridiska förutsättningar

För att utreda de juridiska förutsättningarna för förvaltningen att bedriva en avgiftsfri simskola har Göteborg Stads juridiska enhet konsulterats. En del dokument, som bland annat publicerats av Konkurrensverket har också använts. Detta avsnitt är en sammanställning av insamlat material.

Det finns antal faktorer att ta hänsyn till vad det gäller att bedöma om en avgiftsfri kommunal simskola strider mot någon av kommunallagens bestämmelser. Detta handlar främst om konkurrens och likställighetsprincipen.

Frågan om konkurrens aktualiseras då det i Göteborg kan sägas finnas en privat marknad med aktörer som erbjuder simundervisning vilket innebär att det finns en konkurrenssituation att beakta. I dagsläget erbjuder ett tiotal aktörer simskola för olika åldrar, där det största utbudet finns i lägre åldrar. Priserna för att delta i privat simskola är förhållandevis höga. En termin som oftast innehåller tio till femton lektioner kostar vanligtvis runt 1 500 kronor även om variationer åt båda håll förekommer. Det finns inga exakta siffror på hur många barn som går i privat simskola i Göteborg men en grov uppskattning är att det rör sig om cirka 6 000 till 8 000 barn räknat från 5 års ålder.

Kommuners möjlighet att konkurrera regleras i kommunallagens andra kaptitel i ett antal paragrafer. I grunden gäller att kommunen får ha hand om angelägenheter av allmänt intresse inom det egna området (kap 2, § 1). Kommunen har också rätt att bedriva näringsverksamhet om det sker utan vinstsyfte och syftet är att tillhandahålla allmännyttiga anläggningar eller tjänster åt kommunens medlemmar (kap 2, § 7).

En avgiftsfri kommunal simskola som vänder sig till samma målgrupp som de privata aktörerna påverkar konkurrensen. En viktig fråga blir därför om det är befogat för kommunen att bedriva verksamheten, alltså om det kan ses som en kommunal angelägenhet. Om bedömningen är att det är en kommunal angelägenhet att invånarna lär sig simma samtidigt som bedömningen är att den privata marknaden inte tillgodoser behovet hos hela befolkningen, kan det vara motiverat för kommunen att bedriva simskoleverksamhet. Det kan då sägas vara en kollektiv nytta som gör sig bättre i kommunal regi.

Bedömningen om simskola ska ses som en kommunal angelägenhet påverkas, i sin tur, främst av två faktorer. Den första faktorn är hurvida det går att argumentera för att simkunnighet är viktigt för den generella folkhälsan. Att lära barn simma är således en viktig del av kommunens totala folkhälsoarbete och alltså av intresse för kommunen. Detta bygger då på att verksamheten då bedrivs på ett sätt som faktiskt förbättrar folkhälsan på ett sätt som den privata marknaden inte klarar av. Den andra viktiga faktorn är det faktum att skolan, genom Skollagen (2010:800), har i uppdrag att bedriva simundervisning. Genom att kommunen alltså är huvudman för skolan kan det konstateras att simundervisningen är en kommunal angelägenhet. Dock ska simundervisningen företrädesvis bedrivas inom ramen för skolväsendet. I kursplanen för ämnet Idrott och hälsa i årskurs sex finns kunskapskravet: "eleven ska kunna simma 200 meter varav 50 meter i ryggläge". Skollagen kap 3 § 3 anger:

"Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål."

Utifrån detta kan det argumenteras för att skolan har ansvaret att ge eleverna förutsättningarna att nå målen vilket i det här faller avser kunskapskravet att kunna simma 200 meter varav 50 meter i ryggläge. Detta innebär att en kommunal simskola i samarbete med skolan i syfte att hjälpa barn att nå kunskapskraven kan ses som befogat även om själva simundervisningen ligger utanför skoltid.

En kommunal simskola utan koppling till skolverksamheten kan inte förlita sig på argumentet att uppdraget finns direkt reglerat i lag. Här blir argumentationen istället att simkunnighet är en kommunal angelägenhet utifrån dess nytta för folkhälsan. Med vetskapen att simkunnighet idag till viss del följer socioekonomiska mönster blir bedömningen att den privata marknaden inte räcker till för att täcka behovet, vilket motiverar att kommunen bedriver simskoleverksamhet för att öka simkunnigheten.

Vad gäller likställighetsprincipen (Kommunallagen, kap 2 § 2) anger den att: "Kommuner och landsting skall behandla sina medlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat". Det innebär att en avgiftsfri kommunal simskola inte kan erbjudas till ett slumpmässigt urval invånare enligt exempelvis genom "först-till-kvarn-metoden". Dels skulle detta strida mot kommunallagen, dels skulle det gå emot argumentet att simundervisningen är en kommunal angelägenhet med hänvisning till folkhälsoaspekten då en sådan satsning bör riktas mot alla invånare alternativt mot en målgrupp med särskilt behov. Ett urval kan göras men det måste vara sakligt grundat och alla inom urvalet måste i sin tur behandlas lika. Exempelvis kan barn som riskerar att inte uppnå skolans kunskapskrav i simning utgöra ett urval som gjorts på sakliga grunder och som då skulle kunna erbjudas avgiftsfri extra simundervisning.

Ovanstående resonemang kring konkurrens och likställighet är giltigt oavsett om förvaltningen väljer att upphandla utförandet av tjänsten eller inte.

11. Driftsformer

11.1 Kommunallagens och skollagens bestämmelser om entreprenad

Enligt kommunallagen 3 kap 19 § får kommuner lämna över kommunala angelägenheter till en privat utförare. Kommunen måste då kontrollera och följa upp verksamheten.

När det handlar om undervisning som en del av skolans ordinarie verksamhet (under skoltid) gäller även skollagen. Enligt skollagen är entreprenad när kommuner, landsting och enskilda huvudmän, med bibehållet huvudmannaskap, sluter avtal med en enskild fysisk eller juridisk person om att utföra uppgifter inom utbildning eller annan verksamhet enligt skollagen. Att överlämna skolans simundervisning till en privat utförare kan således definieras som entreprenad. Enligt Skolverkets juridiska vägledning får undervisningen inom grundskola och grundsärskola inte överlämnas på entreprenad. Det innebär att den simundervisning som sker i grundskolans och grundsärskolans ordinarie verksamhet inte får överlämnas på entreprenad. Undervisning i förskoleklass får däremot överlämnas på entreprenad.

Entreprenad är inte samma sak som bidragsfinansierad enskild verksamhet så som fristående skolor. Kommunen är inte huvudman för fristående skolor och har således inget ansvar för undervisningen gentemot till exempel elever eller föräldrar.

Verksamhet som sker i samverkan med skolan, men som ligger utanför den ordinarie skolverksamheten, får överlämnas på entreprenad eftersom den inte tillhör den lagstadgade kärnverksamheten. Sådan verksamhet kan jämföras med exempelvis läxhjälp där det är vanligt att skolan samverkar med olika ideella organisationer eller andra privata utförare.

För undervisningen i grundskola och grundsärskola är det möjligt att en privat utförare i samarbete med skolan bedriver undervisningen. Alltså att lärare från skolan finns med vid undervisningen tillsammans med extern personal. Vad gäller simundervisningen handlar det om att stärka den specifika kompetensen som simundervisning innebär. Med hjälp av utbildade simlärare som finns i ideella organisationer eller anställda på kommunens simhallar kan skolan få en mer kvalitativ simundervisning än vad som kan vara fallet med att enbart använda den egna läraren. Läraren är alltid ansvarig för att undervisningen leder till att eleverna når kunskapsmålen.

11.2 Möjliga driftsformer

Det finns flera tänkbara driftsformer för en simundervisningsverksamhet som kommunen är huvudman för. Kommunen kan välja att driva verksamheten själv med kommunalt anställd personal alternativt överlåta driften till extern aktör som utförare. En extern aktör kan exempelvis vara ett företag eller en ideell förening. I dagsläget finns båda dessa organisationsformer representerade på simskolemarknaden i Göteborg. Valet av driftsform påverkas av en rad olika faktorer som berör verksamheten direkt så som exempelvis ekonomiska faktorer, arbetsrättsliga faktorer, behovet av styrning och kontroll och möjligheten att skapa mest kvalitet i verksamheten. Valet av driftsform kan även få konsekvenser utanför själva verksamheten, till exempel påverkan på föreningslivet.

Det finns flera sätt för kommunen att samarbeta med externa leverantörer. Både ideella föreningar och privata företag har visat intresse av att driva simundervisning på uppdrag av

Göteborgs stad. Efter avsnittet om kommunal drift beskrivs kortfattat två olika samarbetsformer: upphandling och idéburet-offentlig-partnerskap (IOP).

11.2.1 Kommunal drift

11.2.1.1 Allmänt om kommunal drift

Ett alternativ är att bedriva simskoleverksamhet helt i egen regi. En sådan lösning innebär att kommunen både ansvarar för verksamheten och utför den. Flera förvaltningar inom Göteborgs Stad, däribland idrotts- och föreningsförvaltningen bedriver simundervisning redan idag i form av skolsim. Även simundervisning för privatpersoner erbjuds exempelvis på Frölundabadet där stadsdelsförvaltningen Askim-Frölunda-Högsbo bedriver simskola.

Det är förhållandevis vanligt förekommande att kommuner bedriver simundervisning i egen regi. Stockholms Stad är ett exempel där en omfattande skolsim- och simskoleverksamhet bedrivs av kommunen själv. Många kommuner som driver egen simundervisning gör så kopplat till de olika simhallarna där respektive anläggning ansvarar för den egna simundervisningen.

Det finns ett antal fördelar med kommunal drift som brukar lyftas fram i samband med att offentliga institutioner överväger att lägga ut en viss verksamhet på entreprenad. Främst handlar det om att kommunen i egenskap av huvudman har enklare att styra och kontrollera verksamheten när den bedrivs i egen regi. Kommunen har då möjlighet att styra hela processen ändå ut till den anställda personalen som utför uppgifterna. Vad gäller simundervisning handlar det till exempel om hur undervisningen bedrivs och vilka metoder som används. Stockholms Stad anger exempelvis att en fördel med att de driver simskola i egen regi är att de genom egna internutbildningar och direktinflytande kan kvalitetssäkra simundervisningen, något som de menar hade varit svårare vid extern drift. De har själva beslutat om vilka samsätt som ska läras ut och vilken pedagogik som ska användas vilket gör att de undviker konflikter som uppstår när föreningar har olika syn på vilka metoder som ska användas.

Vid entreprenad sker styrning genom de avtal som sluts, men det kan vara svårt för kommunen att utforma avtal som omfattar alla möjliga scenarier där styrning kan komma att behövas.

Samma förhållande gäller kommunens möjlighet till insyn i verksamheten. Vid kommunal drift kan kommunen enklare följa verksamheten på djupet och inte bara via de resultat som redovisas av en extern aktör vid en entreprenad. Det kan vara enklare att få in simskolepersonalens synpunkter och åsikter till exempel direkt via ordinarie verksamhetsmöten.

En fördel med att bedriva verksamheten i egen regi är också att det inte förekommer några generella målkonflikter som kan påverka verksamheten negativt. Huvudmannens mål är de samma som utförarens eftersom de befinner sig inom samma organisation. Ett exempel på en möjlig målkonflikt är när en vinstdrivande aktör tar över offentliga verksamheter och i jakten på högre avkastning, gör indragningar som påverkar kvaliteten negativt. En annan typ målkonflikt kan uppstå om en ideell aktör exempelvis utför en tjänst men har ett annat huvudsakligt ändamål. Om ändamålet kan gynnas finns risk att det då sker på bekostnad av den tjänst som ska utföras.

11.2.1.2 Lokala förutsättningar

Vid egen drift finns också goda förutsättningar för effektivt samarbete i simhallarna. Med externa verksamheter finns alltid en risk att det uppstår gråzoner gällande den praktiska

ansvarsfördelningen i simhallen. Genom att verksamheten drivs inom den egna organisationen kan ansvarskänslan hos simhallspersonalen öka vilket leder till effektivt samarbete med personal som arbetar med simundervisning.

Att kommunen driver simundervisning kan innebära positiva konsekvenser för kommunens anställda som arbetar i simhallarna. Många kan se möjligheten att arbeta med simskola som en givande och utvecklande del av arbetet. Genom att kombinera arbete med simskola med andra uppgifter i anläggningen kan attraktiva tjänster skapas. Bedömningen är att tjänsterna inte enbart ska innehålla simundervisning då det blir olämpliga arbetsförhållanden med tanke på den påfrestande arbetsmiljön. Simundervisning bör istället kombineras med andra uppgifter i lugnare miljöer. Att kommunen har egen personal gör också att flexibiliteten vad gäller arbetsuppgifterna blir större. Det blir ett effektivt resursutnyttjande om personalen som arbetar i simskoleverksamheten vid behov också kan ta sig an andra uppgifter i simhallen. Detta är ett beprövat arbetssätt som visat positiva effekter på andra håll i landet. Överlag får kommunen större inflytande på personalens anställningsvillkor vid kommunal drift än vid extern drift. Det ger möjligheten att erbjuda goda anställningsvillkor vilket i sin tur skapar förutsättningar för en hög kvalitet i verksamheten.

En möjlig risk vid kommunal drift är att verksamheten inte utsätts för någon form av konkurrens som kan stimulera verksamheten att vilja utvecklas och bli mer effektiv.

I förvaltningens fall gäller sannolikt att organisatoriska förändringar behöver göras för att kunna arbetsleda en växande personalgrupp. Bedömningen är att verksamheten inte rymms inom befintliga enheter med nuvarande ledning. Vid kommunal drift kommer således någon form av arbetsledning också att behöva rekryteras vilket alltså inte gäller om tjänsten upphandlas.

Kommunal drift möjliggör en central administration med allt ifrån bokningar till löneadministration som blir mindre kostsam än om flera mindre aktörer bedriver simundervisning och var och en sköter administrationen själv.

Fackförbundet Kommunal, som är den arbetstagarorganisation som ansvarar för området med simhallspersonal har redogjort att de förespråkar kommunal drift och tillsvidareanställningar.

Sammantaget gäller att ovanstående positiva effekter av kommunal drift förutsätter att tid och resurser tillförs verksamhet i tillräcklig utsträckning.

Fördelar med kommunal drift:

- Enklare att styra.
- Bättre insyn.
- Inga målkonflikter och effektivt samarbete.
- Möjligt att säkerställa bra villkor och även skapa attraktiva tjänster.
- Effektivt resursutnyttjande i simhallar med olika arbetsuppgifter.

Nackdelar med kommunal drift

- Kräver sannolikt förändringar i nuvarande organisation.
- Går miste om positiva effekter av konkurrens.

11.2.2 Entreprenad

Att lägga ut verksamheten på entreprenad innebär att en eller flera externa aktörer driver verksamheten men att huvudmannskapet fortsatt finns kvar hos, i det här fallet, kommunen. Hur, och med vem avtal sluts kan ske på olika vis. I följande avsnitt redogörs för två samarbetsprocesser vid drift av simundervisningsverksamhet där kommunen är huvudman: Idéburet-offentligt-partnerskap (IOP) och offentlig upphandling.

Det finns en rad gemensamma faktorer som påverkar oavsett om ett IOP ingås eller om tjänsten upphandlas då det i båda fallen handlar om en extern leverantör som driver verksamheten. Till att börja med gäller omvänt vad som sagts gällande styrning och insyn vid kommunal drift, det vill säga, vid entreprenad försvåras styrningen av verksamheten och det blir svårare att få samma insyn som vid egen drift. I föreliggande satsning med gratis simundervisning är bedömningen att om verksamheten läggs ut på entreprenad behövs ändå en funktion hos kommunen som samordnar och följer upp verksamheten. Detta för att få till en viss enhetlighet kring utförande men även för möjligheten att följa upp att verksamheterna levererar tjänsten enligt fastställda krav.

För att skapa förutsättningar för entreprenad gäller det att uppdragen som läggs ut har en sådan omfattning att det finns organisationer som klarar av att leverera tjänsten som uppdragen innefattar. Är uppdragen för stora, exempelvis att de kräver för stora personalresurser, är det få organisationer som klarar av att åta sig dessa och risken är ytterst att endast en stor organisation får en monopolliknande ställning vilket leder till utebliven konkurrens vilket i sin tur kan ge sämre kvalitet. Är uppdragen istället för små kan det bli svårt för leverantören att upprätthålla driften när olika problem uppstår. En liten leverantör kan inte göra samma samordningsvinster som en stor exempelvis vad gäller administration eller ersättare för personal vid frånvaro.

Det finns ett tiotal aktörer i och runt Göteborg som idag bedriver simundervisning och bedömningen är att flera är intresserade av att bedriva simundervisning på uppdrag av kommunen. För att detta ska vara möjligt behöver uppdragen utformas på rätt sätt för att vara attraktiva för leverantörer att åta sig. Troligt är att aktörerna i dagsläget är kapabla att bedriva simundervisning vid en eller två anläggningar med en personalstyrka om cirka två till åtta anställda. Undantaget är SLS Göteborg som har en stor organisation och en möjlig kapacitet att bedriva simundervisning över hela staden.

Viktigt att påpeka i sammanhanget är att vissa föreningar inte har simundervisning som kärnverksamhet utan främst som en inkomstkälla för att finansiera den övriga föreningsverksamheten som består av träning, tävling och motion. Detta har betydelse när simföreningar åtar sig uppdrag att bedriva simundervisning eftersom det dels kan uppstå målkonflikter, dels leda till att föreningar blir tjänsteleverantörer istället för ideella aktörer som bedriver föreningsverksamhet.

11.2.2.1 Idéburet-offentligt-partnerskap (IOP)

Idéburet - offentligt partnerskap (IOP) är en samverkansmodell framtagen av den ideella intresseorganisationen Forum² som anger hur offentliga och ideella aktörer kan samarbeta inom

² Forum är en intresseorganisation som samlar ideella organisationer med social inriktning. För närvarande är 36 organisationer anslutna.

ett bestämt område. Göteborgs Stad är en föregångskommun vad gäller IOP och har tecknat ett flertal avtal med ideella organisationer inom det sociala området. Modellen går ut på att den idéburna och den offentliga aktören identifierat en samhällsutmaning (till exempel simkunnighet) som båda är angelägna att arbeta med. Den idéburna organisationen är initiativtagare och har en egen vilja att engagera sig samtidigt som den offentliga parten står för delar av de driftkostnader som verksamheten skapar. Forum har sammanfattat ett antal punkter som beskriver när partnerskapsrelationen är möjlig:

- Verksamheten sker på initiativ av den idéburna organisationen
- Verksamheten är ett led i att förverkliga ett politiskt program eller plan, där de idéburna organisationerna särskilt nämns. Exempelvis en lokal överenskommelse
- Verksamheten inte kan ses som en del av det normerade föreningsbidraget
- Det inte finns en marknad eller en konkurrenssituation att vårda
- Bägge parterna är med och finansierar verksamheten (via pengar eller andra insatser)
- Verksamheten inte detaljregleras från kommunen.

Vidare bör ett idéburet – offentligt partnerskap tillämpas när:

- Verksamheten bidrar till lokal utveckling och delaktighet i samhället
- Varken den offentliga organisationen eller den idéburna organisationen vill göra den idéburna organisationen till underleverantör, utan i stället en fortsatt fri och självständig aktör.

I fallet med kommunal simundervisning finns ett antal av ovan angivna punkter att ta fasta på. En del positiva aspekter medkommer om IOP- modellen används. Många simföreningar i Göteborg driver idag simskola och att involvera dem ger givetvis föreningarna vissa utvecklingsmöjligheter. Det kan till exempel göra att de kan utöka sin egen organisation vilket kan gynna kärnverksamheten. Simskoleverksamheten kan också fungera som en rekryteringsbas för simföreningarna vilket är positivt även om ökat medlemsantal i simföreningarna inte är det primära målet för satsningen. Det finns också mycket kompetens inom föreningslivet som bör tas tillvara vid utvecklingen av simskoleverksamhet. Tänkbart är att den kompetensen bäst används om föreningarna själv utformar och utför simundervisningen. Dock gäller i dagsläget att alla simlärare, även de som skulle användas vid kommunal drift, utbildas av den ideella sektorn (Svenska simförbundet eller SLS) vilket gör att kunskapen därifrån tas tillvara ändå.

Ett IOP förutsätter att det inte finns en marknad eller konkurrenssituation att vårda. I Göteborg finns ett antal aktörer som bedriver simskola, såväl ideella föreningar som företag. Dessa har själva varit tydliga med att de konkurrerar med varandra om samma kunder, i det här fallet barn i behov av att lära sig simma. Fler än dagens aktörer har också visat intresse för att etablera sig i Göteborg. Bedömningen att det finns en marknad för simskolor i Göteborg har även gjorts av stadens juridiska avdelning och ligger till grund för att satsningen på gratis simundervisning är utformad i samarbete med skolan som enligt lagen ska bedriva simundervisning. Ur den här aspekten är således IOP inte ett alternativ för driften av kommunal simskola.

Ytterligare en förutsättning för att IOP ska ingås är att bägge parter medverkar till finansieringen av verksamheten. Dock gäller att föreningar som bedriver simskola eller skolsim gör så oftast för att skapa en inkomst till föreningens övriga verksamhet - kärnverksamheten. Det är alltså inte

troligt att föreningar själva skulle vara villiga att medfinansiera den här typen av simundervisning som inte vänder sig till föreningens egna medlemmar. Vad föreningarna eventuellt, men troligtvis inte, skulle kunna bidra med är ideellt arbetande personal. Som situationen är idag är det dock ytterst ovanligt att simlärare inom simskola arbetar ideellt på dagtid. Det är heller inte önskvärt med tanke på de krav på kvalitet som ställs på den verksamhet där kommunen är huvudman.

Som nämnts kan IOP innebära positiva ekonomiska konsekvenser för föreningarna då de i sådant fall ska kunna göra vinst på simskoleverksamheten. Vinsten går då till föreningens kärnverksamhet. Här gäller då samma övervägningar som vid val av driftsform för andra verksamheter, det vill säga om pengar som satsas på ett visst ändamål ska kunna generera vinst och användas för andra verksamheter.

Kommunens behov av styrning och kontroll är också en viktig faktor att beakta. Ett IOP förutsätter att den offentliga aktören inte detaljstyr verksamheten utan att en stor frihet att utforma och utföra verksamheten ges till den ideella parten. För att partnerskapet då ska fungera gäller att båda parter har samma mål.

Fördelar med IOP

- Kan fungera som en rekryteringsbas för föreningarna.
- Föreningar får möjlighet att erbjuda bra tjänster till sina simlärare.

Nackdelar med IOP

- Inte en lämplig form då det finns en konkurrenssituation att vårda.
- Kan vara svårt att styra och följa upp.
- Långa avtal försvårar möjligheten att utveckla verksamheten kontinuerligt.
- Risk att verksamhet bedrivs på olika vis.
- Risk att föreningarna stöps om till underleverantörer.

11.2.2.2 Offentlig upphandling

Offentlig upphandling innebär att en upphandlande myndighet köper, hyr eller på annat sätt anskaffar varor, tjänster eller byggtreprenader. Vid upphandling kan såväl olika typer av företag som ideella organisationer delta. Det finns flera exempel runt i Sverige där kommuner upphandlat simundervisning, både som simskola och skolsim. I vissa fall har simskoleverksamhet varit en del när driften av en simhall upphandlats.

I Göteborg finns ett antal aktörer som bedriver simundervisning idag och därmed är upphandling ett alternativ för att ta del av de fördelar som konkurrensen medför. De allmänna fördelar vid upphandling är att inköparen kan ställa olika leverantörer mot varandra och välja ut de alternativ som bäst svarar mot behovet. Det kan vara lägst pris, bäst kvalitet eller en kombination. Detta är givetvis en mycket stor fördel. En risk vid konkurrensutsättning är dock att leverantörerna, i jakten på att kunna erbjuda lägst pris för tjänsten, tummar på delar av kvaliteten i verksamheten.

Vid en konkurrensutsättning kommer ideella föreningar och privata företag konkurrera med varandra. Ekonomisk gäller i stort sett samma förutsättningar för respektive organisationsform med undantag för att företag kan göra avdrag för moms på inköpt material. Vid simskola krävs inga större materialinköp vilket gör att fördelen blir marginell.

I föreliggande fall, vid upphandling av simundervisning, finns en rad ideella aktörer som kan komma att vara intresserade av att åta sig uppdrag. Vid upphandling säkerställs visserligen att konkurrensen tillvaratas, men verksamheten styrs av den upphandlande myndigheten och det finns en risk att föreningarna stöps om till underleverantörer. Det är upp till varje förening att avgöra vilken typ av verksamhet de vill bedriva men kommunen bör vara medveten om hur den långsiktiga relationen till föreningslivet kan påverkas genom att lägga ut den här typen av uppdrag på ideella föreningar. Upphandling är det enda alternativet om kommunen vill köpa tjänster av privata företag. Det finns dock en risk att kommunen bidrar till att simundervisning ytterligare kommersialiseras vilket kan påverka föreningslivet på sikt.

En avgörande faktor för hur väl en upphandlad verksamhet fungerar är det avtal som skrivs med leverantören. Det ställer höga krav på förvaltningen att kunna utforma bra avtal. Väl utformade avtal bidrar till att kravbild och ansvarsfördelningen förtydligas vilket gör att brister snabbt kan påvisas och åtgärdas. För långa avtalstider kan dock försvåra kontinuerlig verksamhetsutveckling då risken är att vissa ändringar endast kan genomföras då avtalen ska förhandlas om.

Vid ett upphandlingsförfarande är det troligt att simskoleverksamheten behöver delas upp i flera mindre uppdrag då de flesta aktörer är förhållandevis små sett till organisationen. Är uppdraget för stort är det troligt att endast en stor aktör kan åta sig uppdraget vilket kan leda till monopolsituation. Skulle en sådan situation uppstå försvinner de fördelar som konkurrens innebär och som offentlig upphandling medför. Vid en uppdelning av uppdragen finns dock risken att verksamheten blir spretig och bedrivs på olika sätt av de olika aktörerna. Eftersom brukarna, i det här fallet eleverna (och deras vårdnadshavare) inte har möjligheten att välja mellan leverantörerna är det inte önskvärt med för stora skillnader i hur verksamheten bedrivs.

Fördelar med upphandling

- Konkurrens skapar effektivitet och håller ned priset.
- Tydlig kravbild skapar goda förutsättningar för kvalitet.
- Utvecklingsmöjligheter för föreningslivet.

Nackdelar med upphandling

- Kan vara svårt att styra och följa upp.
- Långa avtal försvårar möjligheten att utveckla verksamheten kontinuerligt.
- Konkurrens kan leda till försämrad kvalitet.
- Riskerar att verksamhet bedrivs på olika vis.
- Kan leda till ytterligare kommersialisering av simundervisningsverksamhet.
- Entreprenadavtal riskerar att föreningarna stöps om till underleverantörer och att föreningar blir mindre benägna att arbeta ideellt.

12. Erfarenheter från pilotprojektet

Under hösten 2016 och våren 2017 genomförs ett pilotprojekt där en modell för avgiftsfri simundervisning i samarbete med skolan prövas. Pilotprojektet ska ge viktiga erfarenheter inför framtagandet av en långsiktig modell. Den första delen av pilotprojektet som genomfördes under hösten 2016 har utvärderats och ett urval av erfarenheterna presenteras nedan. Aspekter som belysts i utvärderingen är skolpersonalens (pedagoger, rektorer) upplevelse av verksamheten, hur personalen på simhallarna har upplevt att verksamheten fungerat och påverkat situationen i simhallarna, de upphandlade simlärarnas upplevelse samt utvecklingen hos de elever som deltagit i projektet. Även erfarenheter från arbetsgruppen bakom pilotprojektet ligger till grund för resultaten som presenteras här. I pilotprojektet under hösten 2016 deltog 17 skolor från olika delar av Göteborg. Totalt fick 893 elever i förskoleklass och 143 elever i årskurs fem simundervisningen.

12.1 Skolpersonalens upplevelse

Skolpersonalens upplevelse undersöktes med hjälp av en webbenkät efter genomförd kurs (vecka 41-42). Sammanlagt svarade 17 personer på enkäten vilket gav en svarsfrekvens på 65 procent. Majoriteten av respondenterna var klasslärare (65 procent). De allra flesta lärarna i förskoleklass hade innan påbörjad kurs förväntningar på att eleverna skulle *få en lekfull introduktion till vatten* (33 procent) och *bli vana och trygga i vattnet* (39 procent) vilket får ses som rimliga förväntningar. 15 av 17 tyckte att deras förväntningar uppfyllts mycket väl eller ganska väl medan 2 stycken ansåg att deras förväntningar inte uppfyllts särskilt väl.

De allra flesta (69-88 procent) anser att samarbetet har fungerat bra eller mycket bra med simlärare, värdar och anläggningspersonal.

Skolpersonalen anser i mycket stor utsträckning att satsningen på gratis simskola är positiv, riktad till rätt åldrar och ett mycket bra stöd i skolans uppdrag. Minst nöjda är skolpersonalen med omklädningsrummens standard, personaltätheten och gruppernas storlek även om missnöjet inte är särskilt stort eller utbrett.

26 Hur väl stämmer följande påståenden?:	Instämmer helt	4	3	2	Instämmer inte alls	Vet ej	Genomsnitt
Satsningen på avgiftsfri simskola är positiv	15	1	0	0	0	0	1,06
Simskolan riktar sig till rätt åldrar	11	2	2	0	1	0	1,62
Simskolan är ett bra stöd i skolans uppdrag med simkunnighet	13	1	2	0	0	0	1,31
Som pilotskola har vi haft möjlighet att lämna synpunkter på upplägget/modellen för simskola	4	5	1	1	2	3	2,38
Simskolan har haft en bra inlärningsmiljö	10	1	3	0	1	1	1,73
Omklädningsrummen har varit rena och fräscha	3	6	5	0	1	1	2,33
Det har varit tillräckligt med personal på plats vid simundervisningen.	6	3	4	0	2	1	2,27
Gruppen/grupperna har varit lagom stor/stora	5	4	4	1	1	1	2,27
Det har fungerat bra att integrera elever med särskilda behov	4	3	1	1	1	6	2,20

Tabell 11. Skolpersonalens upplevelse av deltagandet i pilotprojektet.

Som helhet ger skolpersonalen pilotprojektet 8,94/10 i betyg vilket får ses som mycket positivt.

Med hjälp av frisvaren i enkäten har det varit möjligt att identifiera de tydligaste förslagen på förbättringar. Främst handlar det om anpassade tider vilket innebär mellan cirka 9.00 och 11.00, att hjälpen och stödet från värdarna är oerhört viktigt och kan utvecklas ytterligare samt att simlärarnas pedagogiska förmåga bör säkerställas.

12.2 Egna personalens och leverantörernas upplevelse

Även personalen som arbetat i pilotprojektet fick besvara en enkät med frågor om deras upplevelse av verksamheten. Sammanlagt svarade 18 simlärare och värdar med en blandning av egen personal och konsulter.

Personalen upplevde ett gott internt samarbete inom personalgruppen. Även samarbetet med övrig simhallspersonal upplevdes som bra. Samarbetet med skolpersonalen upplevdes sämre vilket antas bero på bristande information och olika förväntningar på skolpersonalens roll och arbetsuppgifter i samband med simundervisningen.

Det främsta problemet som simlärarna och värdarna anger är undervisningsmiljön kopplat till för stora grupper. Detta gäller främst Lundbybadet, men även Kärra simhall och Askim simhall då alla dessa simhallar en för liten undervisningsbassäng för att rymma stora grupper. Även akustiken och orena utrymmen nämns som negativa aspekter av undervisningsmiljön i dessa simhallar.

Undervisningsmiljön i Angered Arena upplevs som mycket bra.

För att få bättre utrymme och färre barn på liten yta anger personalen att det är viktigt att delar av 25-metersbassängen kan nyttjas även vid undervisning i undervisningsbassängen.

9 Hur väl stämmer följande påståenden utifrån en god lärmiljö för simskolan? :	Instämme r helt	Instämme r delvis	Varken eller	Instämme r inte alls	Vet inte/inte relevant för min roll	Genomsnitt
Det har varit möjligt för mig att uppmärksamma och hjälpa alla elever	3	8	0	3	0	2,21
Det har funnits tillräckligt med simutrustning och andra hjälpmedel för simskolan	9	2	0	1	2	1,93
Det har varit möjligt att dela av bassängen vid behov	1	3	3	5	2	3,29
Det har varit bra akustik och ljudvolym	4	4	1	3	2	2,64
Undervisningen har inte påverkats negativt av andra besökare	8	2	0	2	2	2,14
Det har fungerat bra att integrera elever med särskilda behov	2	6	2	3	1	2,64
Omklädningsrummen och duscharna har varit rena och fräscha.	3	5	1	4	1	2,64
Miljön som helhet har gett bra förutsättningar för att bedriva simundervisning	6	4	2	2	0	2,00

Tabell 12. Simskolepersonalens upplevelse av pilotprojektet

Projektsamordnarens upplevelser av pilotprojektet har också kartlagts och gett viktiga erfarenheter. Skolornas engagemang har haft stor betydelse för hur väl verksamheten fungerat samtidigt som engagemanget har varierat mellan olika stadsdelar och skolor. Det har varit stort engagemang från skolor runt Lundbybadet och mindre från skolor runt Askim och Angered.

En förutsättning för att arbetet ska fungera är en god kontakt med på skolan på alla nivåer. Från rektorer till lärare och idrottslärare.

Sammantaget kan mycket förbättras genom tydligare informations- och kommunikationsvägar mellan idrotts- och föreningsförvaltningen och skolorna. Bokningar, närvaro, information med mera förenklas om det sker automatiserat via enkla webbtjänster istället för via e-post som det görs idag.

Pilotprojektet har bemannats genom upphandling av simlärartjänster av två privata företag och en ideell förening. Vissa samarbetssvårigheter har förekommit vilket främst har grundats sig i den generella bristen på simlärare i kombination med den korta tidsplanen som projektet haft. Förvaltningen har emellanåt haft svårt att tydligt definiera och avgränsa tjänsten som upphandlats vilket gett svårigheter med personalplanering för leverantörerna. Sannolikt har detta medfört något högre kostnader för förvaltningen än om egen personal använts, åtminstone kortsiktigt.

12.3 Elevernas utveckling

Elevernas utveckling dokumenteras vid varje lektion utifrån 10-gradig utvecklingsstege (tabell 13). Målet för eleverna i förskoleklass var att minst nå nivå sex som är innebär att eleven behärskar alla grundläggande vattenvanemoment. Målet för eleverna i årskurs fem var att nå nivå tio som innebär att de kan simma 200 meter varav 50 meter i ryggläge.

Nivå	Färdighet
1	Eleven har ingen vattenvana.
2	Eleven har viss vattenvana.
3	Eleven har vattenvana, vågar doppa huvudet under vattenytan.
4	Eleven kan flyta i vattnet med hjälpmedel/stöd, på ett avslappnat sätt.
5	Eleven kan rörelserna för bröstsim, crawl eller ryggsim, med flythjälpmedel
6	Eleven kan alla vattenvanemomenten.
7	Eleven kan simma 5 meter bröstsim, crawl eller ryggsim, utan flythjälpmedel.
8	Eleven kan simma 10 meter bröstsim, crawl eller ryggsim på djupt vatten.
9	Eleven kan simma 25 meter bröstsim/crawl, och minst 10 meter på rygg, på djupt vatten.
10	Eleven klarar kraven för simkunnighet, det vill säga falla i vattnet, få huvudet under ytan och efter att ha tagit sig upp till ytan, simma 200 meter varav 50 meter på rygg, på djupt vatten.

Tabell 13. Utvecklingsstege för dokumentation av färdigheter.

Eleverna i förskoleklass hade en genomsnittlig utgångsposition på 2,8 på skalan och eleverna i årskurs fem på 3,6 i snitt.

Av eleverna i förskoleklass nådde 61 procent målet att få grundläggande vattenvana (nivå sex). I årskurs fem blev 47 procent av eleverna simkunniga (nivå 10). Den genomsnittliga ökningen på skalan var för förskoleklass eleverna 2,9 och för årskurs fem 4,9.

Eleverna som gick på Lundbybadet hade en lägre simkunnighetsnivå vid starten än eleverna vid övriga anläggningar. Detta glapp hämtades dock till stor del upp under kursens gång och slutliga snittet blev endast marginellt lägre än på övriga anläggningar. I övrigt syns inga betydande skillnader i elevernas färdighetsnivåer mellan de olika anläggningarna.

I en jämförelse mellan elever som deltagit i korta kurser (två ggr/vecka i fem veckor) respektive långa kurser (en ggr/vecka i tio veckor) framträdde inga tydliga skillnader i utveckling.

Anläggning	Årskurs	Antal elever	Första tillfället	Sista tillfället	Förändring
Angered Arena	Fk	310	3	5,4	+2,4
	Åk 5	22	6,6	9,4	+2,8
Lundbybadet	Fk	337	1,8	5,3	+3,5
	Åk 5	109	2,9	8,2	+5,3
Askims simhall	Fk	29	3,5	5,7	+2,2
	Åk 5	-	-	-	-
Kärra simhall	Fk	217	3,7	6,7	+3
	Åk 5	12	3,9	9,4	+5,5
<i>Snitt</i>	<i>Fk</i>		2,8	5,7	+2,9
	<i>Åk 5</i>		3,6	8,5	+4,9
Totalt		1036			

Tabell 14. Elevernas utveckling under pilotprojektet hösten 2016.

12.4 Slutsatser från pilotprojektet

Utifrån den genomförda utvärderingen kan ett antal slutsatser dras som är viktiga att ta med till utformandet av en långsiktig modell för gratis simundervisning.

- Personaltätheten under pilotprojektet behöver behållas. Värdfunktionen är en förutsättning för att verksamheten ska fungera på ett bra sätt.
- Samarbetet mellan simskolepersonal och anläggningspersonal är bra men behöver utvecklas ytterligare.
- Verksamheten behöver utveckla arbetsätt vad gäller skolornas anmälan och bokning.
- Tydligare kommunikation mellan skolpersonalen och simlärare/IOFF vad gäller ansvar under simundervisningen.
- Undervisningsbassängerna är för små (ej Angered). Tillgång till 25-metersbana behövs därför även då undervisningsbassäng används.
- Se över möjliga åtgärder till förbättrad undervisningsmiljö, framförallt på Lundbybadet.

- Inga markanta skillnader i utveckling syns mellan elever som deltagit i korta respektive långa kurser.
- På kort sikt har inga ekonomiska fördelar med extern drift kunnat ses.
- Om bemanning sker via externa leverantörer ställs höga krav på förvaltningen att utforma fungerande avtal. Uppdragen behöver också vara långsiktiga och nogga anpassade till de aktörer som finns på marknaden.

13. Utredningens förslag på långsiktig modell

Uppdragets mål var att presentera förslag på en långsiktig modell för gratis simundervisning. Den modell som föreslås är tänkt att fungera som ett sätt för idrotts- och föreningsförvaltningen att samarbeta med skolan för att öka simkunnigheten. Idrotts- och föreningsförvaltningen har genom sin roll som ansvarig för de flesta av Göteborgs simhallar goda förutsättningar att organisera kvalitativ simundervisning som skolan, med sitt ansvar för simkunnighetsmålen i läroplanen, kan ta del av.

Modellen fokuserar på breda och tidiga insatser. Genom tidigare insatser blir satsningen mer effektiv. Ökad jämlikhet nås genom att alla elever omfattas samt att ytterligare stöd ges efter behov. Det innebär att "extra doser" ska ges där simkunnigheten är låg.

13.1 Ansvarsfördelning

I enlighet med läroplanen är skolorganisationerna ansvariga för simundervisningen. Idrotts- och föreningsförvaltningen får rollen att stödja skolornas arbete med simundervisning samt att i samarbete med skolan ansvara för uppföljning av simkunnigheten i staden. Respektive stadsdelsförvaltning ger skolorna direktiv att följa den framtagna modellen och delta i insatserna.

Idrotts- och föreningsförvaltningen föreslås bli sammankallande för ett gemensamt nätverk för simkunnighet. Nätverkets syfte är att skapa förutsättningar för samarbete kring den nya modellen samt ett mer enhetligt arbetssätt kring simundervisningen (se mer under "Kompetensutveckling").

13.2 Upplägg för simundervisningen

Alla Göteborgs skolor erbjuder gratis simundervisning för elever i förskoleklass, årskurs två samt extra simundervisning för vissa elever i årskurs fem och sex samt i årskurs åtta och nio. När det gäller övriga årskurser, det vill säga årskurs ett, tre, fyra och sju, ansvarar skolan för simundervisningen på egen hand och kan välja hur de vill utforma undervisningen.

Modellen ska ge förutsättningar för en effektiv och likvärdig simundervisning för alla elever i Göteborg. Simundervisningen ska starta i tidig ålder för att vara så effektiv som möjligt vilket möjliggör mer tid till andra ämnen i senare under skolgången. Genom att staden har ett gemensamt upplägg som omfattar alla elever ökar möjligheten till att simkunnigheten blir mer jämnt fördelad.

13.2.1 Simundervisning i förskoleklass

Syftet med simundervisningen i förskoleklass är att ge alla elever grundläggande vattenvana. Genom att eleverna tidigt blir trygga i vattnet och lär sig grundläggande rörelser ökar förutsättningarna för att lära sig simma. Simundervisning med fokus på vattenvana är mycket effektivt i förskoleklassåldern. I förskoleklass finns ingen timplan vilket möjliggör att ordentligt med tid ges till simundervisning. Undervisningen för elever i förskoleklass omfattar 10 lektioner i helklass och förläggs i huvudsak på förmiddagar.

13.2.2 Simundervisning i årskurs 2

I årskurs två ligger fokus på simteknik. Målet är att eleverna ska klara att simma 25 meter varav 10 meter i ryggläge. Att barn till viss del blir simkunniga i åttaårsåldern har många fördelar, både

vad gäller säkerhet och hälsa. I den åldern är det mycket effektivt att utveckla simteknik, vilket gör att mindre tid behöver läggas på simundervisning längre fram.

I årskurs två sker undervisningen på skoltid och omfattar hela klasser.

13.2.3 Extra simundervisning i årskurs 5 och 6

Gratis simundervisning erbjuds elever i årskurs fem och sex som riskerar att inte klara kunskapskraven i årskurs sex. Det är ansvarig lärare från skolan som avgör vilka elever som behöver extra simundervisning. Som stöd för detta erbjuds också gratis simtester av elever i årskurs fem och sex vid varje terminsstart. Simundervisningen för dessa elever är förlagd till eftermiddagstid och skolan avgör själv om eleven ska gå under skoltid eller efter skolan som en del av fritiden. För dessa elever föreslås även att gratis simundervisning till viss del ska erbjudas på skolloven. Simundervisningen sker i nivåanpassade grupper om max 15 elever.

13.2.4 Extra simundervisning i årskurs 8 och 9

Gratis simundervisning erbjuds även elever i årskurs åtta och nio som riskerar att inte nå kunskapskravet i årskurs nio. Upplägget är liknande det för eleverna i årskurs fem och sex men med skillnaden att undervisningen främst är förlagd till skolloven. Undervisningen är då intensivare och bedrivs under en kortare tid.

13.2.5 Simundervisning för elever i särskolan

För elever i grundsärskolan som läser ämnen är målet att nå kunskapskravet i åk nio (200 meter varav 50 i ryggläge). Eleverna erbjuds gratis simundervisning i årskurs fyra och sex. Eleverna erbjuds 15 sammanhängande tillfällen under en termin. Extra simträning erbjuds även i årskurs åtta och nio för elever som riskerar att inte nå kunskapskravet i årskurs nio. Undervisningen sker i simhallar som kan erbjuda lämpliga undervisningsmiljöer.

Vad gäller elever i grundsärskolan som läser ämnesområden gör respektive skola en bedömning i samråd med simlärare om hur simundervisning ska bedrivas. Skolorna kommer erbjudas en viss mängd gratis simundervisning som de själva disponerar. Skolan och idrotts- och föreningsförvaltningen ska ha ett tätt samarbete för att, utifrån elevernas behov, kunna erbjuda goda undervisningsmiljöer. Det grundläggande målet för dessa elever är att *"eleven deltar i olika former av vattenaktiviteter."* Det fördjupade kunskapskravet är att eleven dessutom **genomför** olika former av vattenaktiviteter och **förflyttar** sig i vatten.

13.3 Drift

Förslaget är att huvuddelen av verksamheten drivs av idrotts- och föreningsförvaltningen. Idrotts- och föreningsförvaltningen har ansvaret för de flesta av stadens simhallar och har redan idag anställda simlärare på anläggningarna. Det blir därför en naturlig koppling mellan personalen som driver simundervisningen och annan personal på anläggningen.

I de fall där verksamheten bedrivs på andra än idrotts- och föreningsförvaltningens anläggningar kan förutsättningarna för att simhallsoperatören själv, eller annan extern aktör, driver verksamheten på uppdrag av idrotts- och föreningsförvaltningen undersökas. Verksamhetens omfattning påverkar hur personalens arbetsförhållanden kan utformas vilket då bör ligga till grund för beslut om driftsförhållanden. Även i dessa fall är idrotts- och föreningsförvaltningen huvudman och ansvarar för tillsyn och kvalitetssäkring.

Förvaltningen har bildat en ny enhet på avdelning Anläggning som ska ansvara för simskoleverksamheten. Verksamhetens utformning tar utgångspunkt i genomförd utredning och regleras inom ramen för en beställning mellan avdelning Samordning och avdelning Anläggning.

13.4 Kompetensutveckling

Utifrån utredningen föreslås också insatser för kompetensutveckling av skolpersonal som arbetar med simundervisning. Detta för att förbättra kvaliteten på den simundervisning som skolan själva bedriver. Dels förelås utbildningar med inriktning på simundervisning för hela klasser, dels med inriktning på simundervisning för elever med funktionsvariationer och med särskilda behov.

Utbildningsinsatserna kan med fördel ske i samverkan mellan idrotts- och föreningsförvaltningen, skolan och ideella organisationer så som Svenska Livräddningssällskapet eller Svenska simförbundet.

Det nätverk som idrotts- och föreningsförvaltningen föreslås bli ansvariga för har också möjligheten att fungera kompetenshöjande. Genom kunskapsspridning och samverkan kan gemensamma metoder utvecklas. Den forskningsanknutna uppföljning som görs av satsningen kommer kontinuerligt avrapportera och bilda samtalsunderlag för nätverket. Även ideella organisationer och andra aktörer inom simundervisning och simkunnighet bör bjudas in till nätverket.

13.5 Tillgänglighet till bassänger

En förutsättning för att uppdraget ska gå att genomföra i efterfrågad omfattning är att tillräcklig plats bereds i simhallarna. Det innebär att gratis simundervisning måste prioriteras i berörda bassängtytor på skoltid, såväl i idrotts- och föreningsförvaltningens simhallar som i övriga kommunala simhallar. Frölundabadet, Dalheimers Hus och Valhallabadet bör ingå på samma premisser som övriga simhallar.

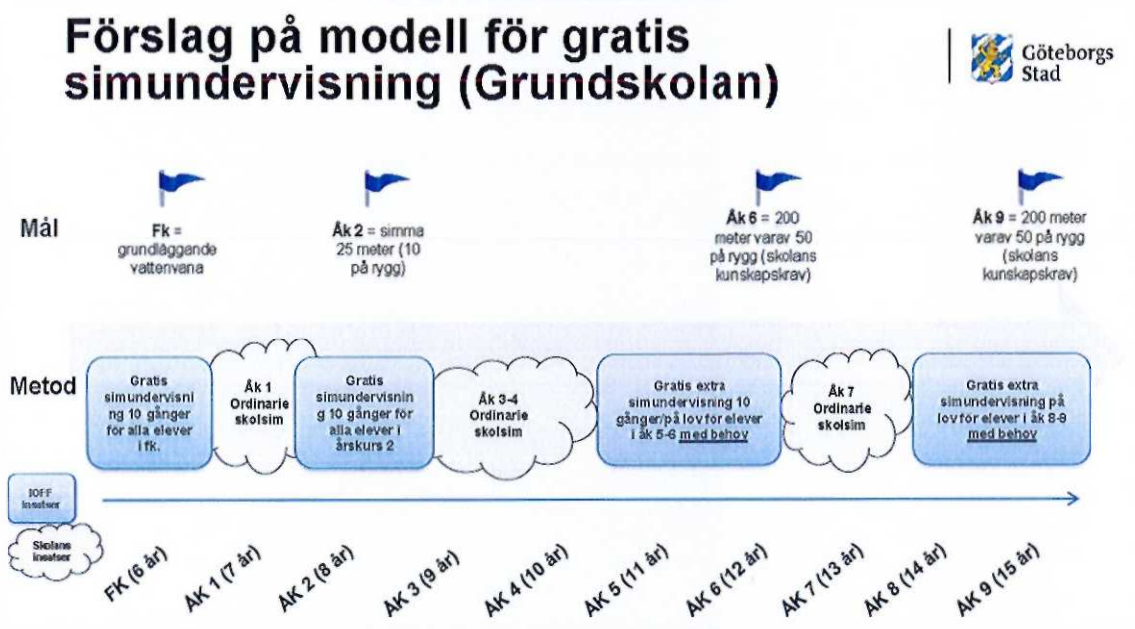
Dessutom föreslås att tid hyrs in i de privatägda simhallarna Sörredsbadet och Kristinedal. Omfattningen styrs av simhallarnas tillgång och skolornas efterfrågan.

Under utredningen har också noterats problem för skolor att få tillräckligt utrymme för simundervisning i stadens simhallar. För att öka simkunnigheten på ett jämlikt sätt är det av yttersta vikt att skolornas simundervisning också prioriteras i simhallarna. Inte minst med tanke på att det är den enda lagstadgade verksamhet som bedrivs i simhallarna.

13.6 Uppföljning

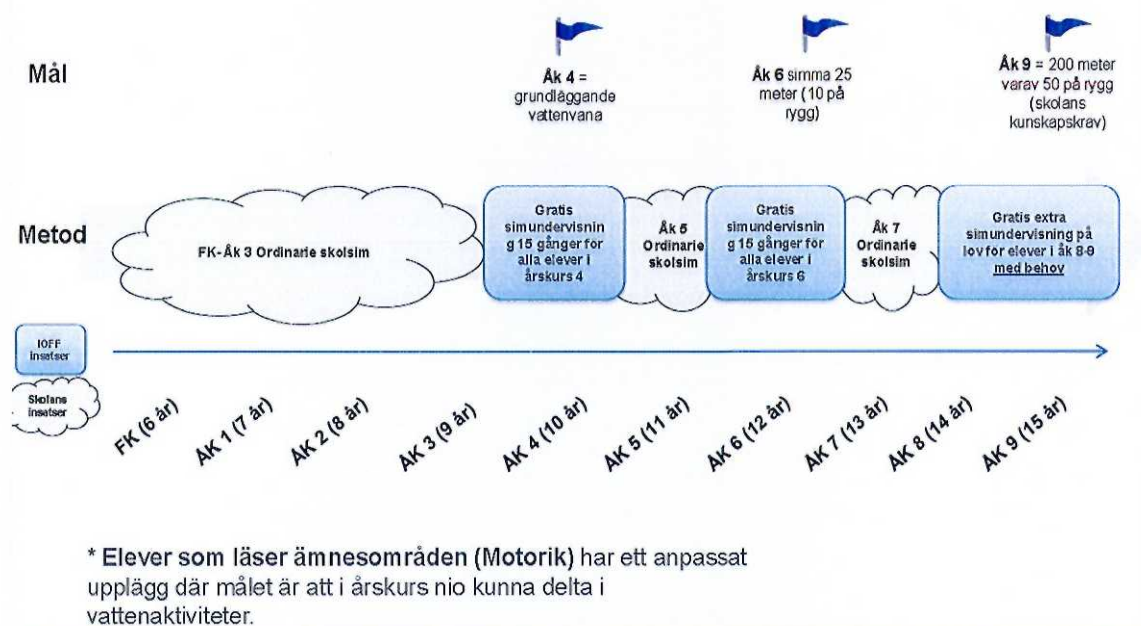
För att följa upp satsningen föreslås ett samverksansprojekt med Institutionen för kost- och idrottsvetenskap på Göteborgs universitet. Forskningsprojektet ska i första hand följa upp satsningens måluppfyllelse vad gäller simkunnighet och folkhälsa ur ett jämlikhetsperspektiv. Metodutveckling och jämförelse med andra nordiska länder ingår också som delmoment. Projektet föreslås pågå under fyra år och finansieras gemensamt av idrotts- och föreningsnämnden och Göteborgs universitet. Forskningsprojektet kan ge många vinster på kort och lång sikt då behovet av mer kunskap i kring simkunnighets- och simundervisningsfrågorna är mycket stort. I projektet bör forskning och verksamhet vara tätt sammanknutet vilket ökar

förutsättningarna för att satsningen ska nå de tänkta målen. Projektet bör också sprida kunskap till andra aktörer inom området.

Figur 3. Förslag på modell för gratis simundervisning för elever i grundskolan.

Förslag på modell för gratis simundervisning (Grundsärskolan)

Figur 4. Förslag på modell för gratis simundervisning för elever i grundsärskolan.

14. Konsekvenser av föreslagen modell

Den föreslagna modellen innebär att simundervisningen i Göteborg kan bli mer enhetlig och att alla barn får mer likvärdiga förutsättningar att lära sig simma. Införandet av modellen innebär främst en del förändringar vad gäller skolans arbete med simundervisning men även för verksamheten i stadens simhallar på dagtid. Även allmänheten och föreningslivet kommer att påverkas.

14.1 Påverkan på föreningslivet

I avsnitt 2.2.2 ges en beskrivning av simföreningarnas simskoleverksamhet. Satsningen på gratis simundervisning kan komma att minska efterfrågan på privat simskola. Det kan i så fall leda till minskade intäkter för dessa föreningar. Bedömningen är dock att de föreningar som bedriver ideell föreningsverksamhet inte är beroende av intäkterna från simskoleverksamheten, vilket gör att påverkan blir förhållandevis liten. För de föreningar som enbart ägnar sig att bedriva simskola är situationen en annan.

Även när det gäller tillgången till tider i simhallarna är bedömningen att föreningslivet inte påverkas i särskilt hög grad. Ökningen av simundervisningen ligger på dagtid och konkurrerar inte med föreningarnas tider på eftermiddagar, kvällar och helger. Möjligen kan det bli något hårdare tryck på eftermiddagstiderna då vissa av verksamheterna som tidigare legat på dagtid anvisas till eftermiddagstider. Det kan göra att föreningarna får mindre tid i bassängerna. Detta är främst en prioriteringsfråga för respektive simhalloperatör. De föreningar som bedriver simundervisning på uppdrag av skolan kommer påverkas då idrotts- och föreningsförvaltningen tar över en del av skolans simundervisning.

SLS Göteborg har en särställning i sammanhanget då föreningen har en annan verksamhetsidé och omfattning än övriga föreningar. SLS Göteborg bedriver simundervisning i mycket stor omfattning och har gjort så delvis på uppdrag av Göteborgs Stad. Detta förslag innebär en tydlig riktningförändring då stor del av simskoleverksamheten förflyttas från SLS Göteborg till kommunens egen verksamhet. Sannolikt kommer efterfrågan på SLS Göteborgs privata simskola minska då behovet i större utsträckning tillgodoses inom skolans och kommunens regi. Då tillgången till bassängtider på dagtid för privat simskola minskar blir det också svårare att bedriva just den delen av verksamheten.

SLS Göteborg har även en omfattande simundervisningsverksamhet som sker på uppdrag av skolorna. En farhåga är att efterfrågan på denna tjänst minskar då gratis simundervisning erbjuds. Dock har SLS själva sett ett ökat intresse för simundervisning i och med det genomförda pilotprojektet, vilket lett till en ökad efterfrågan. I övrigt påverkas denna verksamhet inte mer än av den minskade tillgången till bassängtider. Att skolan samverkar med föreningslivet är positivt både för simundervisningens kvalitet och för föreningslivet.

I och med satsningen på gratis simundervisning ser idrotts- och föreningsförvaltningen också nya samarbetsmöjligheter med föreningslivet vad gäller exempelvis utbildning och kompetensutveckling som kan komma att gynna båda parter.

14.2 Påverkan på verksamheten i simhallarna

I och med ökat tryck på bassängtider på dagtid kommer man att behöva göra prioriteringar bland de verksamheter som bedrivs i simhallarna idag. För att inrymma den mängd simundervisning som efterfrågas kommer anläggningarnas undervisnings-/rehabassänger till stor del upptas av simundervisning på förmiddagarna. Det innebär att allmänheten får mindre tillgång till bassängerna. En grupp som idag ofta nyttjar dessa tider är personer som är föräldralediga med mindre barn. På flera anläggningar arrangeras också olika typer av vattengympapass på förmiddagarna.

Gällande simhallarnas 25-metersbassänger är det främst skolorna som påverkas genom ändrade tider och viss mån mindre tid till den egna simundervisningen. Den totala mängden skolsim blir dock större i och med satsningen på gratis simundervisning. För allmänheten minskar de öppna tiderna något, vilket gör att det blir mindre tid för "Iopp & lek" samt motionssim på dessa tider. Mer detaljerad beskrivning om detta finns i avsnitt 7.3.

De aktörer som bedriver särskild verksamhet på loven kommer att påverkas då vissa bassänger delvis kommer vara uppbokade för simskola. Idag har flera ideella aktörer särskilda lovsimskolor som kan komma att få konkurrera om utrymme med idrotts- och föreningsförvaltningens simundervisning.

14.3 Påverkan på skolans arbete

Genom den föreslagna modellen arbetar idrotts- och föreningsförvaltningen tillsammans med skolan för att öka simkunnigheten. Modellen innebär att vissa delar av simundervisningen blir gemensamma för alla skolor medan andra delar kan anpassas av skolan utifrån behov. Skillnad från tidigare blir att skolan inte helt och hållet kan styra själv hur hela simundervisningen ska se ut. Detta kommer också påverka skolornas tillgång till tider för simundervisning i de kommunala simhallarna. För att implementera modellen behöver vissa grupper prioriteras på särskilda tider vilket kan innebära att verksamhet som idag bedrivs på dessa tider kan behöva förläggas på andra tider.

Förslaget bedöms inte få några stora konsekvenser på skolans budget då modellen innebär att delar av den simundervisning som tidigare betalats av skolans medel nu är kostnadsfri för skolan. Istället kan motsvarande resurser behöva läggas på transporter och medföljande personal. Modellen ska också bidra till att effektivisera simundervisningen så att mindre tid och resurser behöver läggas senare under skolåren.

14.4 Övriga långsiktiga konsekvenser

Som utredningen visat har föräldrar, skola och privata aktörer delat på ansvaret att lära barn simma. Genom satsningen tar kommunen i framtiden ett större ansvar för simkunnigheten i Göteborg. En möjlig konsekvens av detta kan vara att föräldraengagemanget minskar och att benägenheten att själva se till att barnen blir simkunniga därmed minskar. Istället kan simundervisning möjligtvis komma att ses som helt och hållet en fråga för det offentliga. En sådan förskjutning kan på sikt innebära ökade kostnader för simundervisning som tidigare skett ideellt av föräldrar och anhöriga.

Referenser

- Alin Åkerman, B. (2003). *De första sju åren [Elektronisk resurs]: en helhetssyn på barns utveckling*. (1. e-boksutg.) Stockholm: Natur och kultur
- Andersson-Stenqvist, L. (2006). *Minisim*. Litauen: Logotipas. ISBN 91-85138-53-3
- Asher, K. N., Rivara, F. P., Felix, D., Vance, L., & Dunne, R. (1995). Water safety training as a potential means of reducing risk of young children's drowning. *Injury Prevention*, 1(4), 228-233.
- Barnsäkerhetsdelegationen (2003). *Från barnolycksfall till barns rätt till säkerhet och utveckling [Elektronisk resurs] : slutbetänkande*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.
- Blanksby, B. A., Parker, H. E., Bradley, S., & Ong, V. (1995). Children's readiness for learning front crawl swimming. *Australian journal of science and medicine in sport*, 27(2), 34-37.
- Folkhälsomyndigheten, 2015. *Utbildningsnivå och hälsa – hur hänger de ihop?*
Artikelnummer:15108. ISBN 978-91-7603-564-1 (PDF)
- Göteborgs Stad (2016) Göteborgsbladet. 2016
- Holmberg, S. Red, (1998). *SLS 100 år: Karlstad*. Svenska Livräddningssällskapet, SLS. ISBN 91-7808-002-9
- Kraepelien-Strid, E. (2006) *Simma eller försvinna. En studie av läroplaner samt elevers och lärares uppfattningar om simkunnighet och behovet av att kunna simma*. Lärarhögskolan i Stockholm.
- Kraepelien- Strid, E. (2007). *Simkunnighet är det viktigt eller...?. Larsson, H. & Meckbach, J.(red.), Idrottsdidaktiska utmaningar*. Stockholm: Lieber AB. ISBN 978-91-47-08437-1
- Lüders, K., Dalsgaard, J., Knudsen, L. S., Holm, S. G., & Skovgaard, T. (2015). *Delundersøgelse 1 - Forbedring af børns svømmeduelighed: Et litteraturstudie af hvilken alder og hvilken stilart der er mest effektiv, når børn skal lære at svømme* . Print & Sign, Odense:
- Myndigheten för samhällskydd och beredskap, (2010). *Varför drunknar barn? En retrospektiv studie över barn som drunknat i Sverige 1998-2007*. Karlstad: MSB
- Parker, H. E., & Blanksby, B. A. (1997). Starting age and aquatic skill learning in young children: mastery of prerequisite water confidence and basic aquatic locomotion skills. *Australian journal of science and medicine in sport*, 29(3), 83-87.
- Riksidrottsförbundet, (2009). *Varför idrott och fysisk aktivitet är viktigt för barn och ungdom, fakta och argument*. Utgåva 7
- SFS 1991:900 *Kommunallagen*. Stockholm: Finansdepartementet
- SFS 2010:800 *Skollagen*. Stockholm: Utbildningsdepartementet
- SFS 2011:185 *Skolförordning*. Stockholm: Utbildningsdepartementet
- Sjödin, C. (2008). *Simläroboken*. Stockholm: SISU Idrottsböcker

Skolverket (2014) Simkunnighet i årskurs 6: Uppföljning av kunskapskraven i idrott och hälsa avseendesimkunnighet samt förmåga att hantera nödsituationer vid vatten läsåret 2013/14. Stockholm: Skolverket

Skolverket (2011). Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2006). Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94. Stockholm: Skolverket.

Social resursförvaltning, 2014, Rapport 2014: Skillnader i livsvillkor och hälsa i Göteborg.

Yttergren, L. (2003). Mellan hälsosträvan och showidrott. Några reflektioner kring idrottslivet i Sverige under 1800-talet. Svensk idrottsforskning. Nr 2, 2003

Internetkällor:

Skolverket (2016). <http://www.skolverket.se/regelverk/mer-om-skolans-ansvar/simning-och-lekar-i-vatten-1.177932>

Skovgaard, T & Lüders, K. (2013). Swimming in schools: New Danish Directions. *idrottsforum.org*

FIIBL - Forsknings- & Innovationscenter for Idræt, Bevægelse & Læring. Tilgået maj 01, 2016, fra https://issuu.com/fiibl/docs/learning_to_swim/1

Svenska Livräddningssällskapet ”Simkunnigheten ökar, stor variation över landet” <http://svenskalivraddningssallskapet.se/statistik-och-sakerhet/simkunnighet/2014>

Svenska Livräddningssällskapet ”Drunkningsstatistik” <http://svenskalivraddningssallskapet.se/statistik-och-sakerhet/drunkningsstatistik> (hämtat 20160910)

Foto: Lo Birgersson

Socialdemokraterna
FÖR EN BÄTTRE FRAMTID

2016-11-30

Motion till Österåkers kommunfullmäktige

2016:32

ÖSTERÅKERS KOMMUN KOMMUNSTYRELSEN
2016-12-01
D.nr: KS 2016/0384 (1)

Kostnadsfri simskola för förskoleklasserna

I Göteborgs stad siktar man på att ge alla barn i förskoleklassen gratis simundervisning. När vi läste om förslaget i Tidningen för alla förskolelärare tänkte vi, kan Göteborgsstad göra en sådan här fin kommunal satsning så borde väl ändå skärgårdskommunen Österåker kunna göra något liknande.

Målet i förslaget är att ge barnen vattenvana för att underlätta framtida simundervisning i skolan. Förslaget har landat i ett pilotprojekt som både skolor och experter på simundervisning har varit med och tagit fram. Barnen får undervisning i simning vid åtta till tio tillfällen. Några får två gånger i veckan, andra en, olika upplägg testas och kommer att senare utvärderas. Speciella simskolevärdar har anställts för att avlasta lärarna i förskoleklass. De möter upp i entrén och hjälper sedan till i omklädningsrummet. Väl framme i bassängen tar sedan simläraren över. I satsningen ingår även elever i årskurs fem som inte är simkunniga.

Att kommunen tar initiativ för att verka för att barnen i Österåker, en skärgårdskommun, kan simma borde vara en självklarhet.

Därför föreslår vi Socialdemokrater;

Att Österåker erbjuder och arbetar fram en organisation i syfte att erbjuda alla barn i förskoleklass, samt de barn som är något äldre som inte kan simma, kostnadsfri undervisning

För Socialdemokraterna

Kristina Embäck (S)

Ann-Christine Furustrand (S)